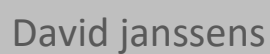

ADEDE Archeologisch Rapport 721

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 721

Archeologienota Stationsstraat te Kortenbergh (Vlaams Brabant)

DAVID JANSSENS

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Niels Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

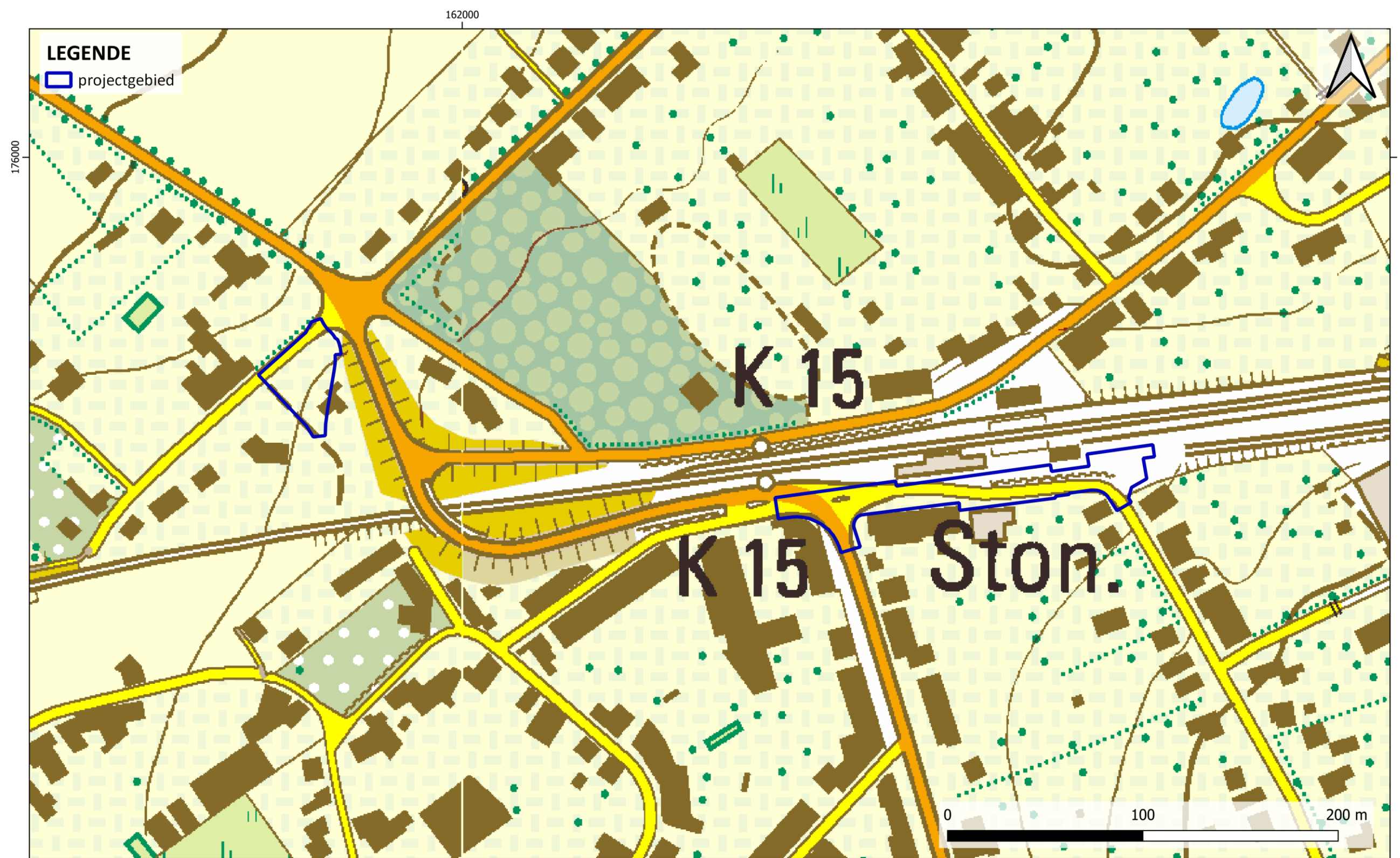
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 9 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 9 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 10 -
2.6	Randvoorwaarden	- 10 -
2.7	Werkwijze	- 10 -
3	Assessmentrapport.....	- 18 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 18 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 21 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 21 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 22 -
3.2.3	Bodem	- 23 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 23 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 24 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 25 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 26 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 27 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 29 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 29 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 30 -
3.3.2.1	Kaart van Villaret (1745-1748)	- 30 -
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 31 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 31 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 32 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 33 -
3.3.1	Kortenbergtijdens de Oorlogen.....	- 34 -
3.3.1.1	Eerste Wereldoorlog	- 34 -
3.3.1.2	Tweede Wereldoorlog	- 34 -

3.3.2	Luchtfoto 1971	- 37 -
3.3.3	Luchtfoto 1979-1990	- 37 -
3.3.4	Luchtfoto 2000-2003	- 38 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 40 -
3.4.1	Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 40 -
3.4.2	CAI Indicatoren	- 41 -
4	Controleboringen	- 46 -
4.1	Controleboringen	- 46 -
5	Besluit	- 50 -
6	Bibliografie.....	- 52 -
7	Lijst van figuren	- 53 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2021F54
Site	Kortenberg – Stationsstraat & parking
Projectsigle ADEDE	KOR-STA
Ligging	Stationsstraat en boogstok 3070 Kortenberg
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Opbraak bestaande parking & aanleg nieuwe parking
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Grootte projectgebied	± 3.231m ² & ± 1.324m ²
Periode uitvoering	Mei-juni 2021
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plan nr. 4

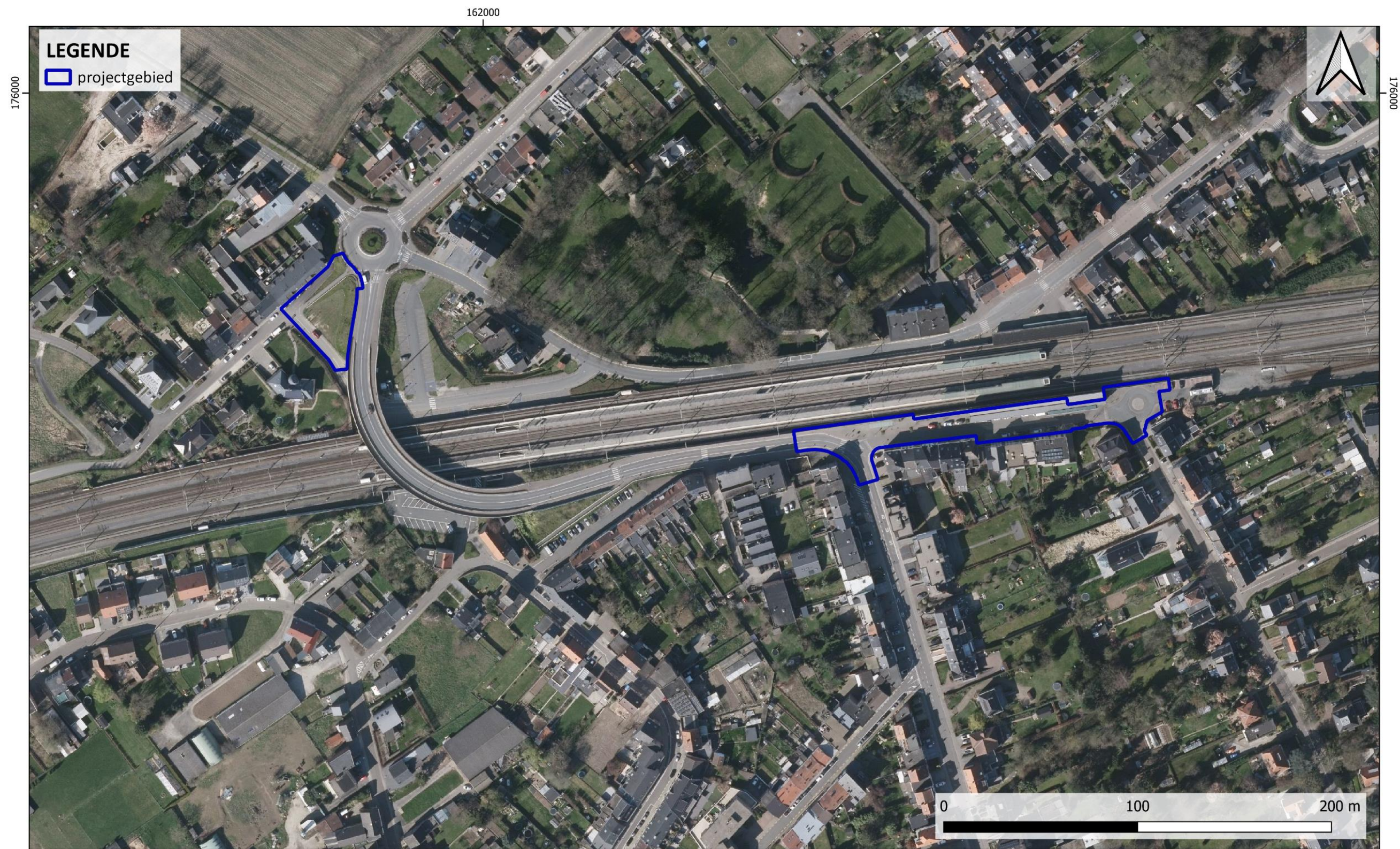

Kortenbergs - Stationsomgeving

aangemaakt: 31 mei 2021
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

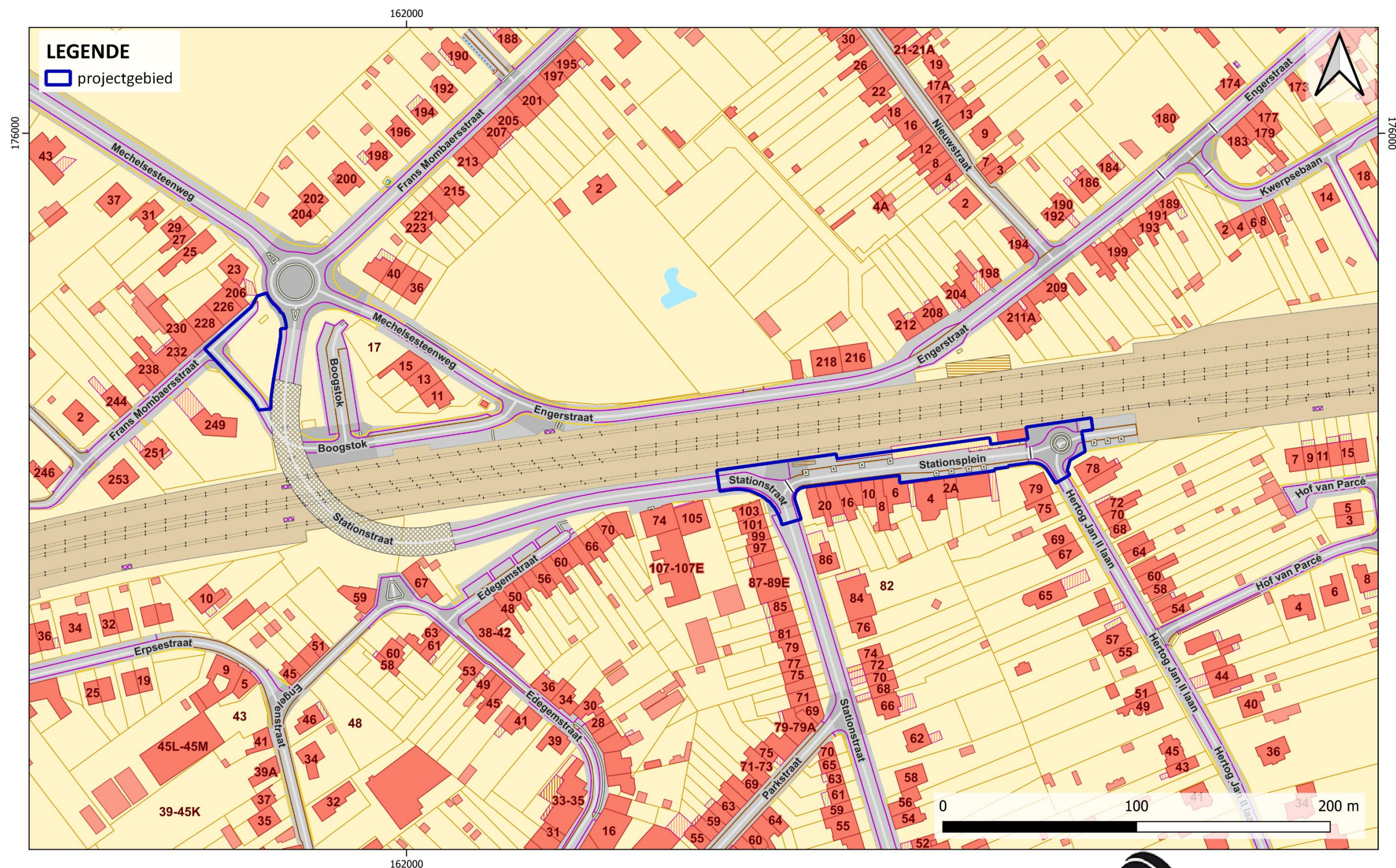
ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Kortenbergs - Stationsomgeving

aangemaakt: 31 mei 2021
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

Kortenbergh - Stationsomgeving

aangemaakt: 31 mei 2021
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen beide projectgebieden werd voorafgaand nog geen archeologisch onderzoek verricht met uitzondering van ID 1925 waarbij aan de hand van een evaluerend terreinonderzoek een bakstenen riolering aan het licht kwam. In de nabije en ruimere regio zijn reeds enkele vaststellingen geattesteerd. Deze worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied bestaat uit 2 verschillende zones. Enerzijds is er het stuk braakliggend terrein langs de Frans Mombaerstraat, anderzijds is er de zone langs de Stationsstraat en het stationsplein, volledige verhard met parkeervoorziening parallel aan de spoorwegen en een rond punt aan oostelijke zijde die de verbinding maakt met de Hertog Jan II Laan.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken zijn veelvuldig. De Huidige bestrating wordt opgebroken evenals de onderfundering. Ter hoogte van het Stationsplein worden eveneens rioleringswerken voorzien waarbij men in een sleuf tot 3 meter diep zal graven. De straatkolken zullen aangesloten worden op de bestaande riolering. Het Stationsplein kent een herinrichting. Het rond punt wordt gesupprimeerd en zal plaatsmaken voor 15 nieuwe parkeerplaatsen die aansluiten op de reeds bestaande parking in het oosten. Een busstrook wordt voorzien aan de overzijde van het Stationsplein. Tot slot wordt er groenvoorziening door middel van 8 bomen ingepland.

De tweede zone ter hoogte van de Stationsstraat en de Frans Mombaertstraat zal ingericht worden als parking. In totaal worden 16 nieuwe parkeerplaatsen met een intern wegtracé voorzien. Lokaal wordt tot 2.5 meter diepte gewerkt in de huidige rijweg.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien het leeuwendeel van het terrein verhard is, is het fysisch onmogelijk om voorafgaand aan de omgevingsvergunningsaanvraag archeologisch vooronderzoek te verrichten. Indien bijkomende terreinwerk noodzakelijk is, dient dit te gebeuren via uitgesteld traject.

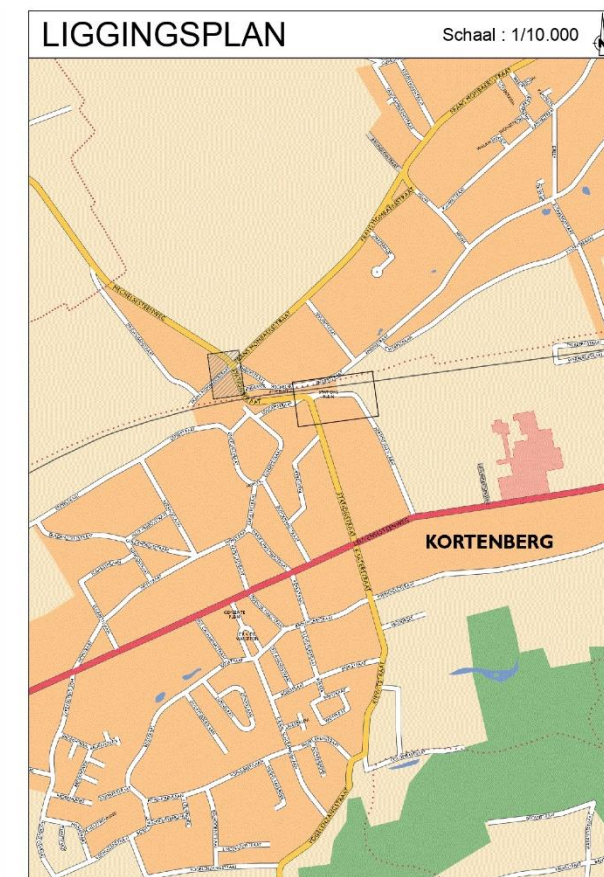
2.7 Werkwijze

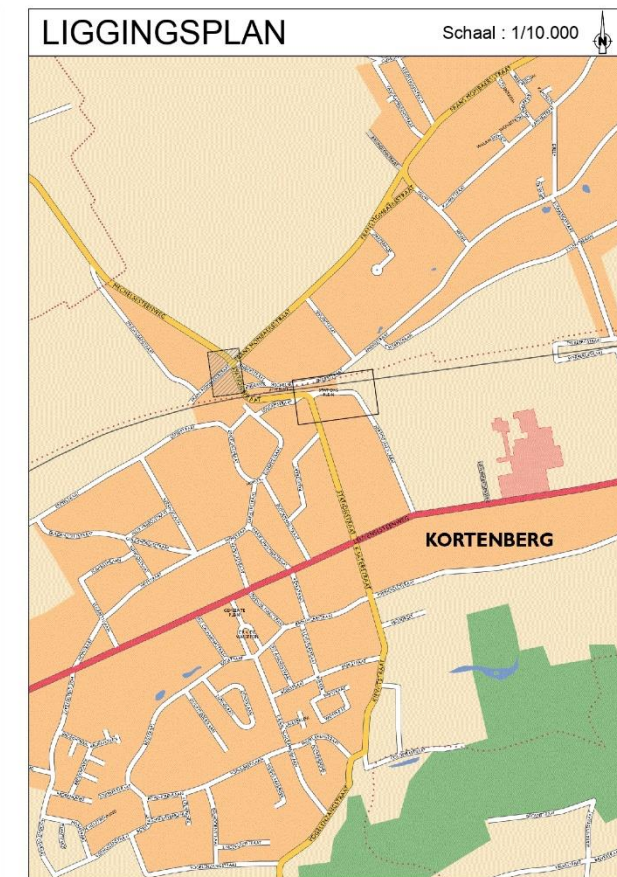
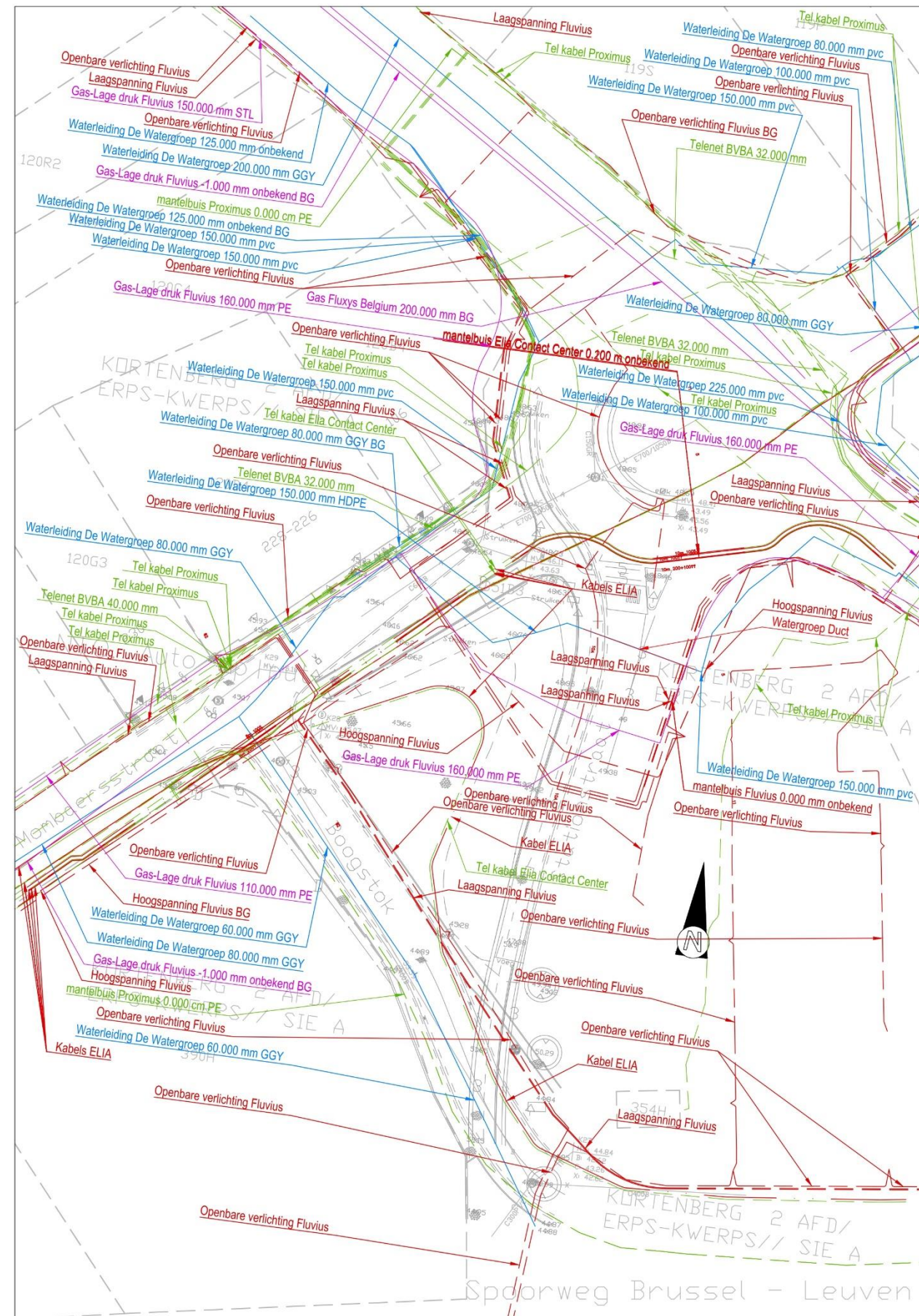
Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het

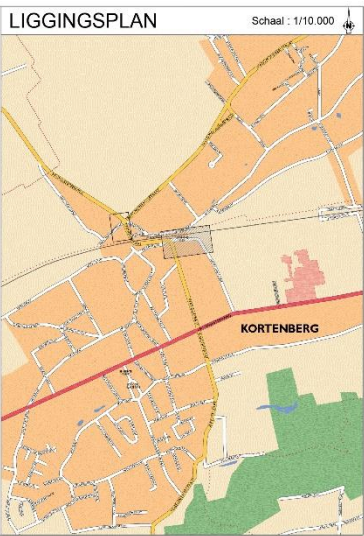
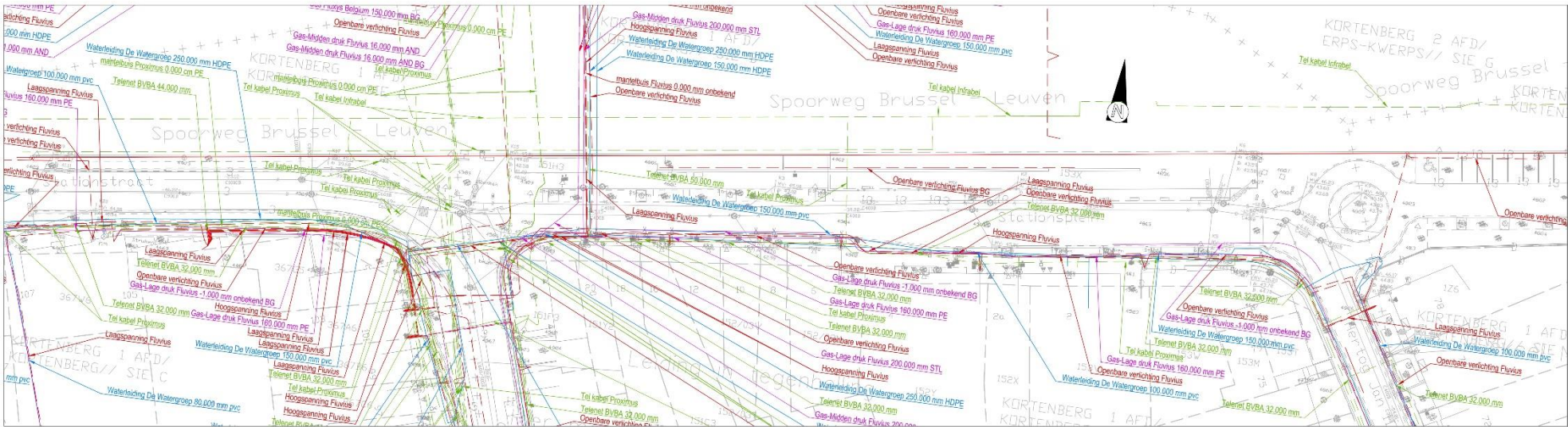
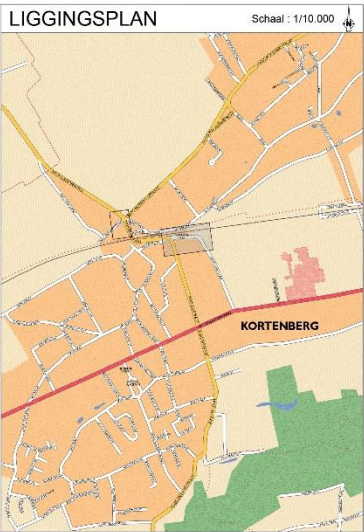
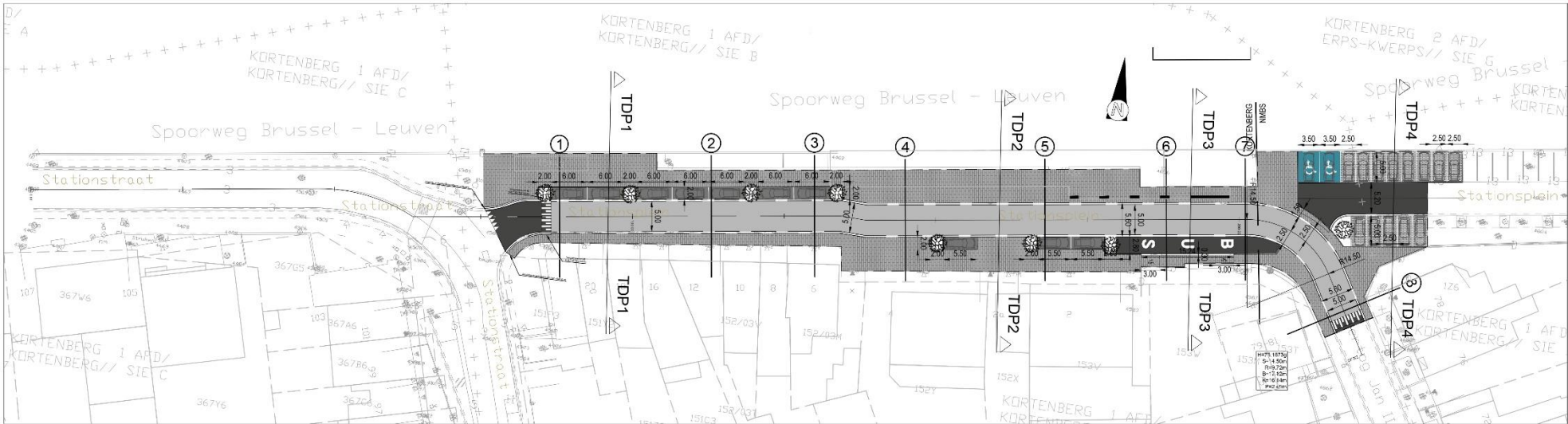
Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

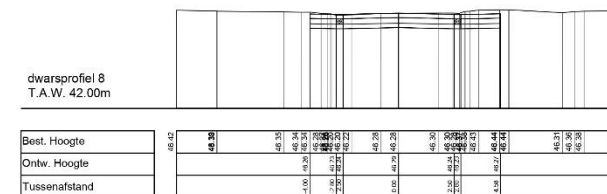
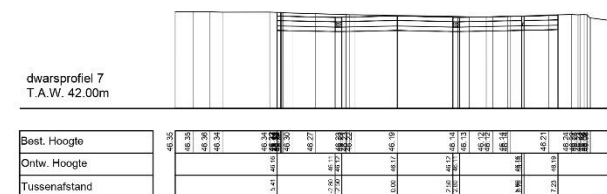
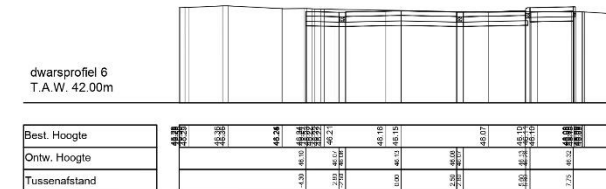
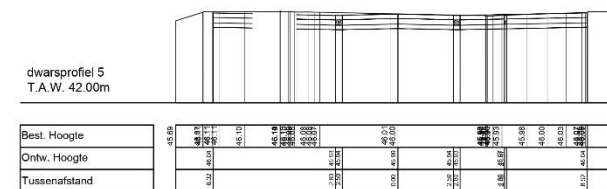
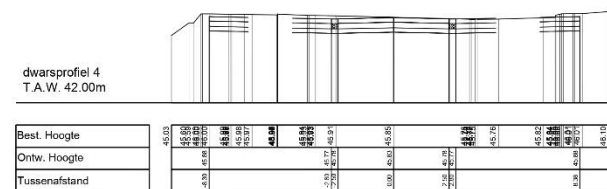
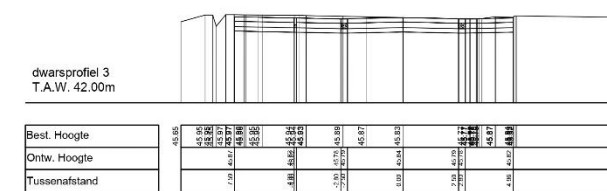
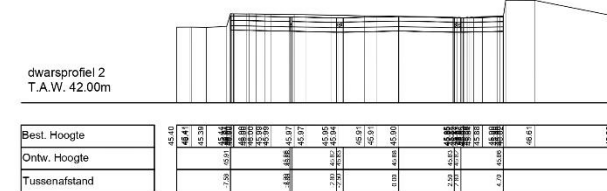
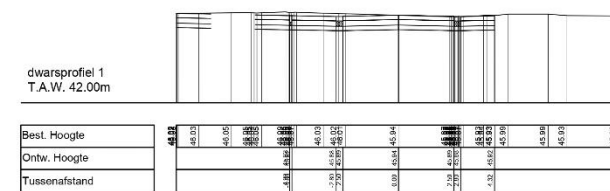
Overzicht geconsulteerde kaarten:

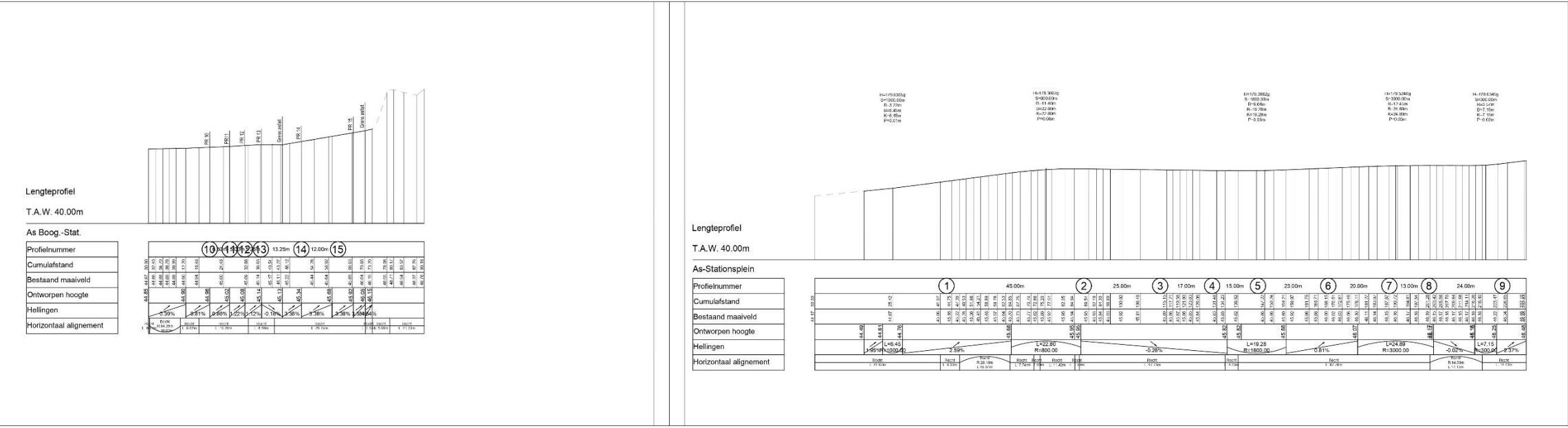
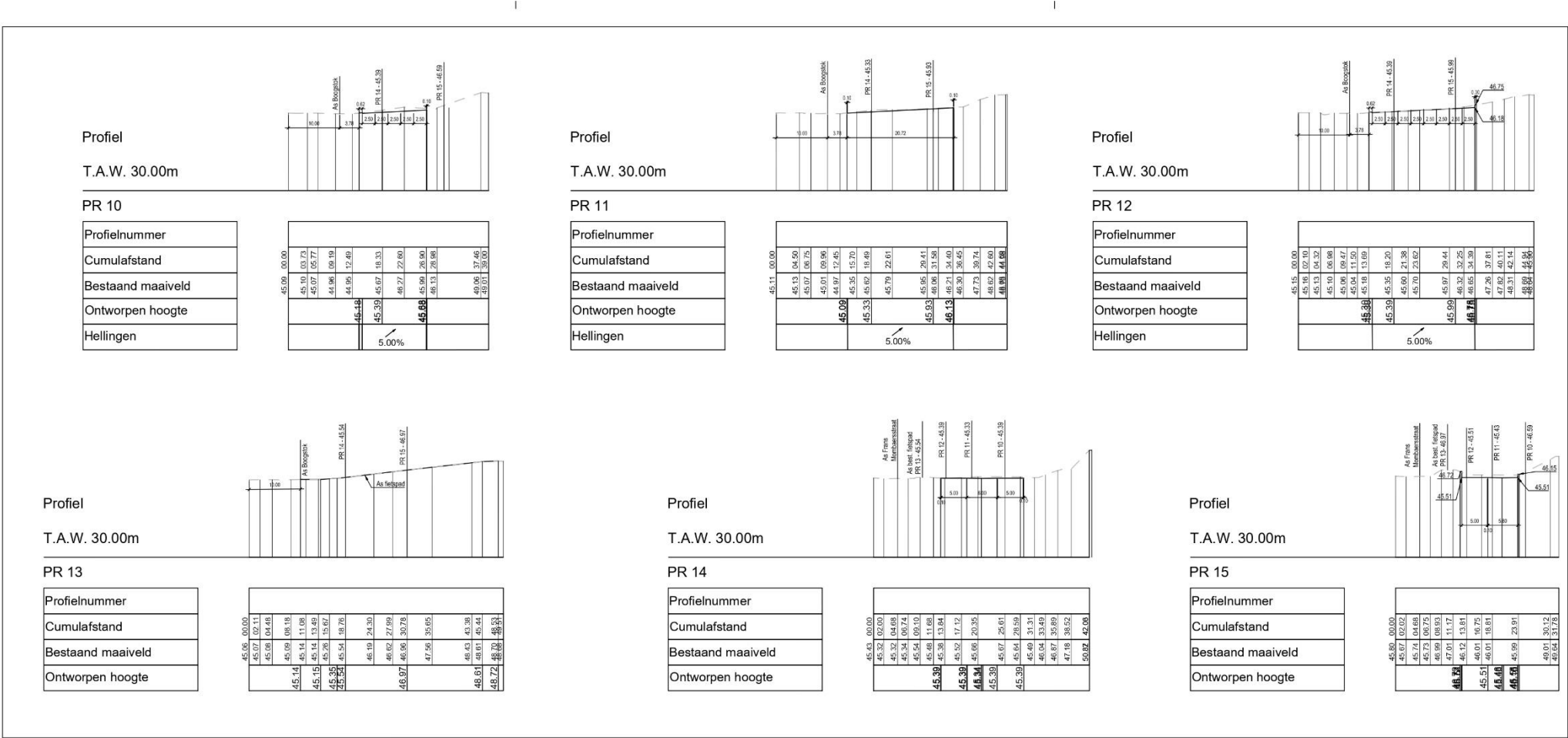
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

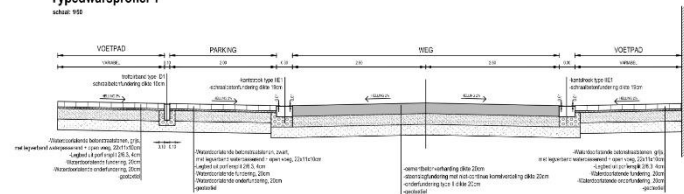

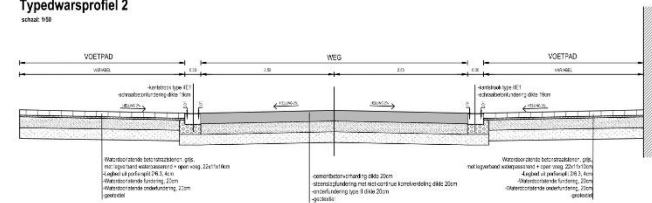
Typedwarsprofiel 1

school: 950

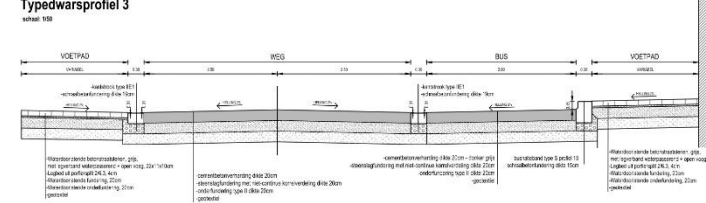
Typedwarsprofiel 2

school 1950

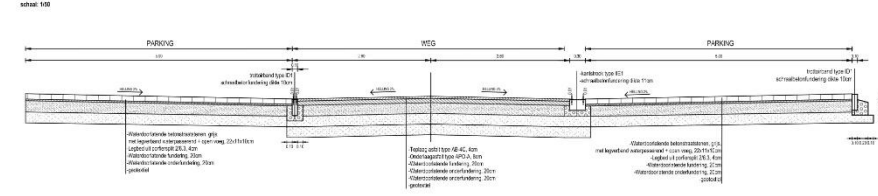
Typedwarsprofiel 3

school: 1/50

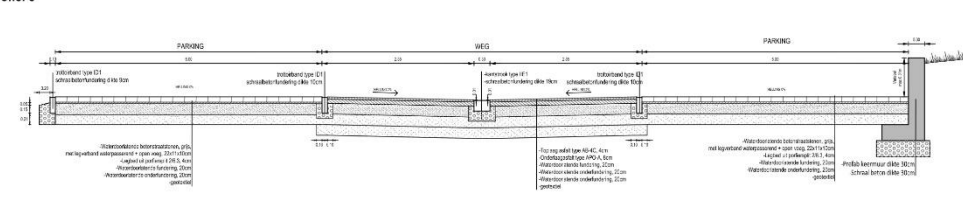
Typedwarsprofiel 4

schätz: 1050

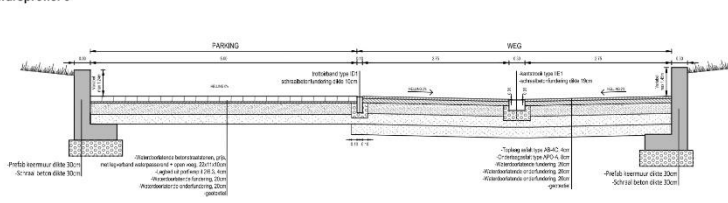
Typedwarsprofiel 5

15000: 10

Typedwarsprofiel 6

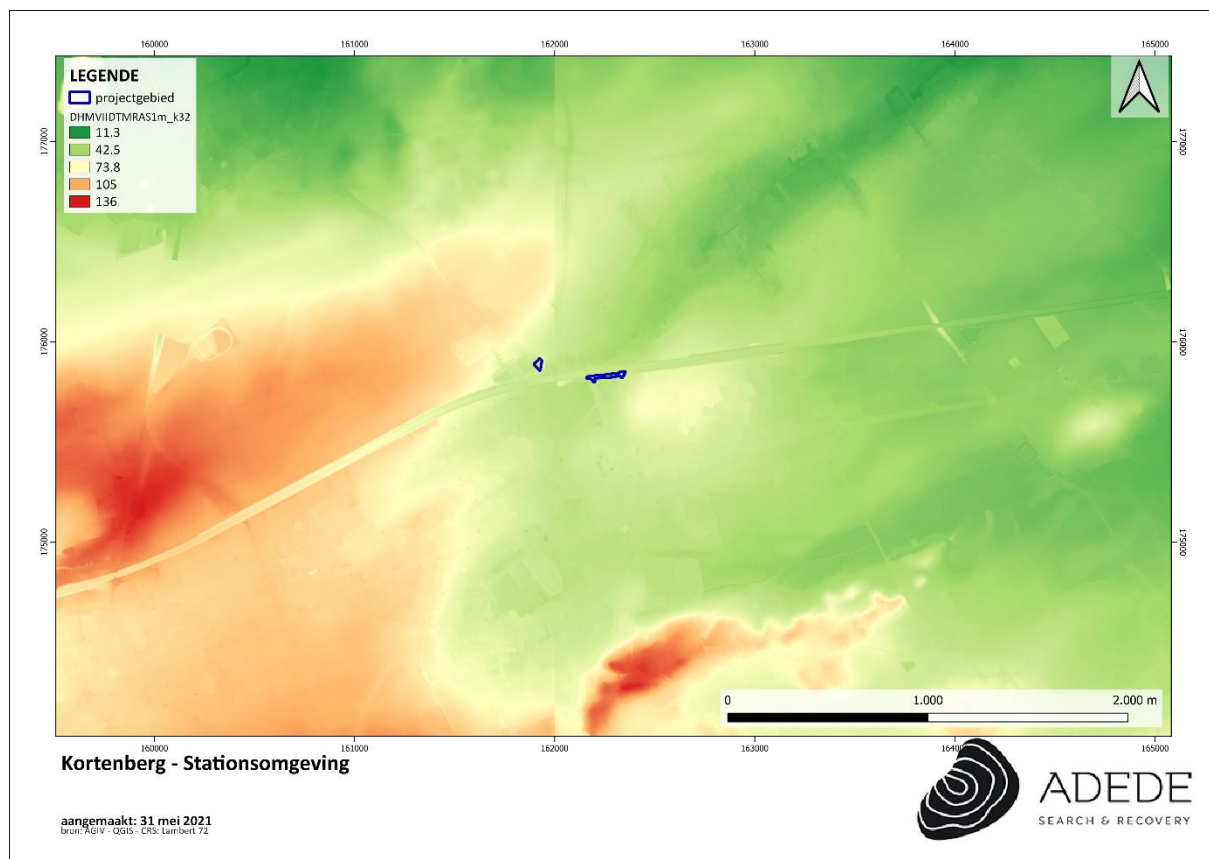
school: 15

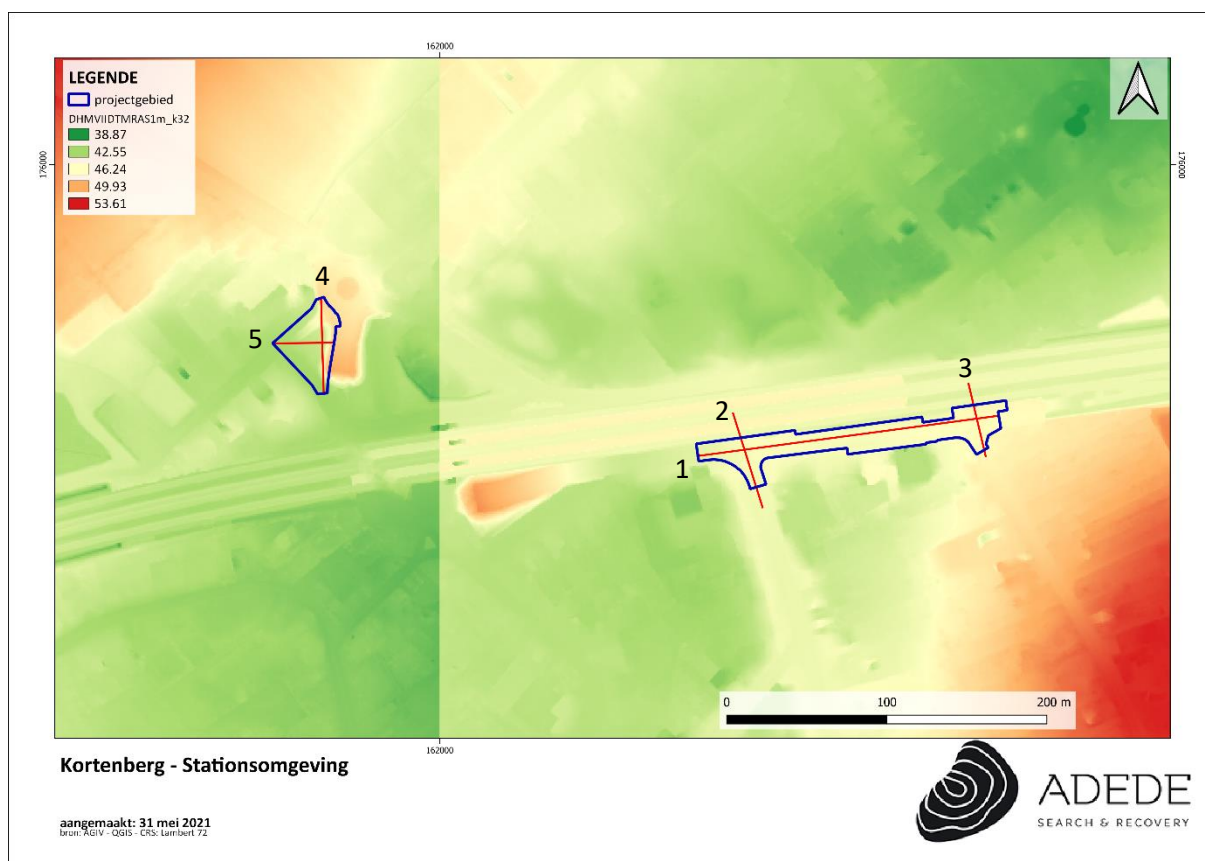
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

De gemeente Kortenberg is vrij centraal gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, tussen de steden Brussel in het westen en Leuven in het oosten. De gemeente bestaat uit de deelgemeenten Everberg, Meerbeek, Erps-Kwerps en Kortenberg zelf. Ze wordt centraal van west naar oost doorkruist door de spoorlijn Brussel-Leuven en de Leuvensesteenweg die hier parallel mee loopt. Het projectgebied bevindt zich langsheen deze spoorlijn. Kortenberg bevindt zich in de overgangszone tussen de Brusselse verstedelijking in het westen en het meer agrarische landschap in het oosten. Het plangebied bevindt zich ten noorden van het Brabantse plateau in Midden België gelegen ten oosten van een noordelijke uitloper hiervan. Het Stationsplein ligt aan de zuidelijke rand van een depressie. De gemiddelde hoogte bedraagt ca. 46m TAW.

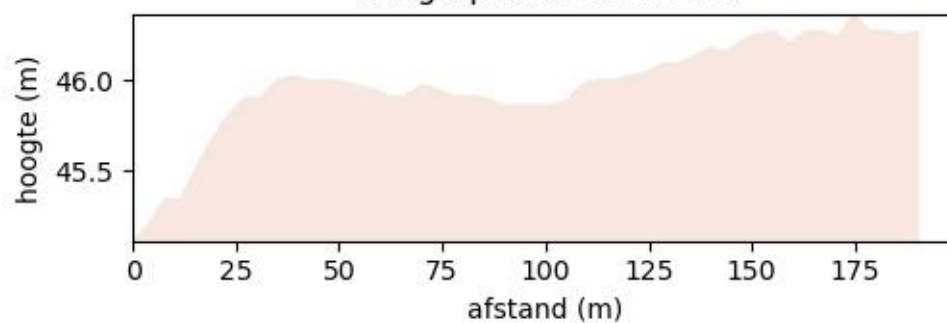

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

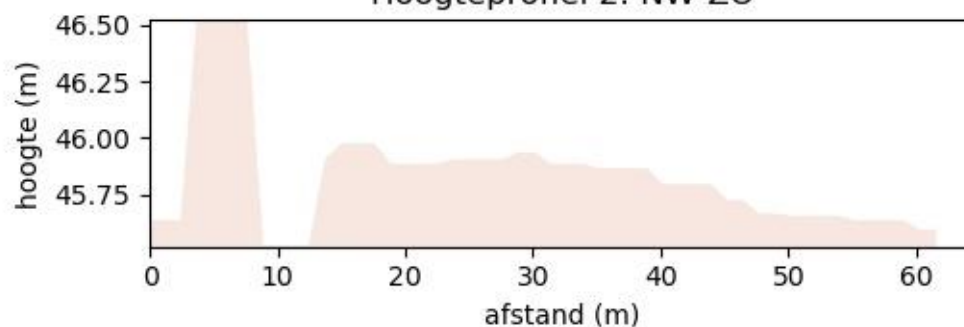

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

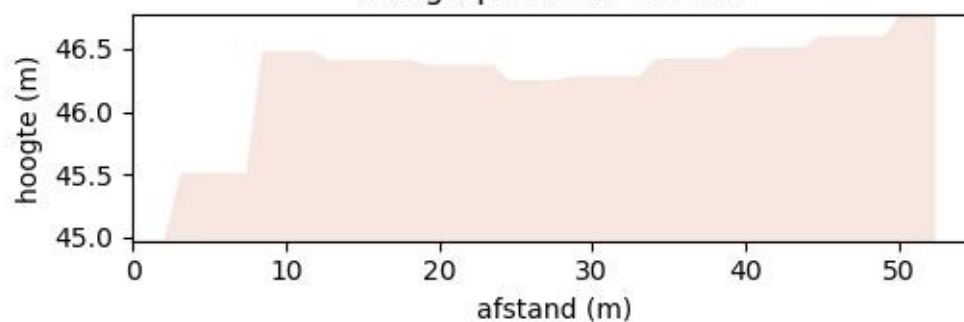
Hoogteprofiel 1: ZW-NO

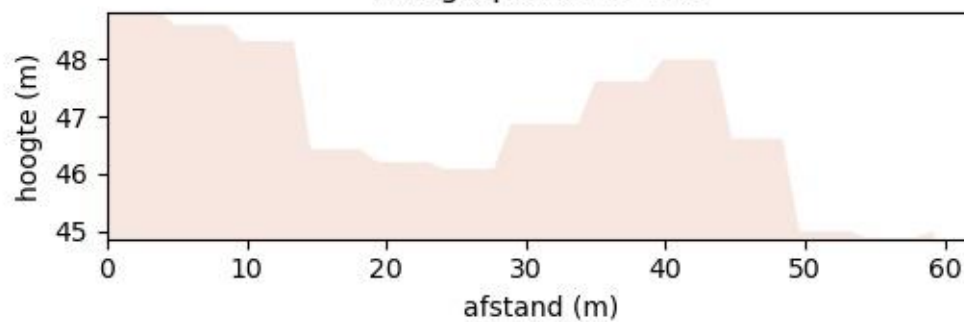
Hoogteprofiel 2: NW-ZO

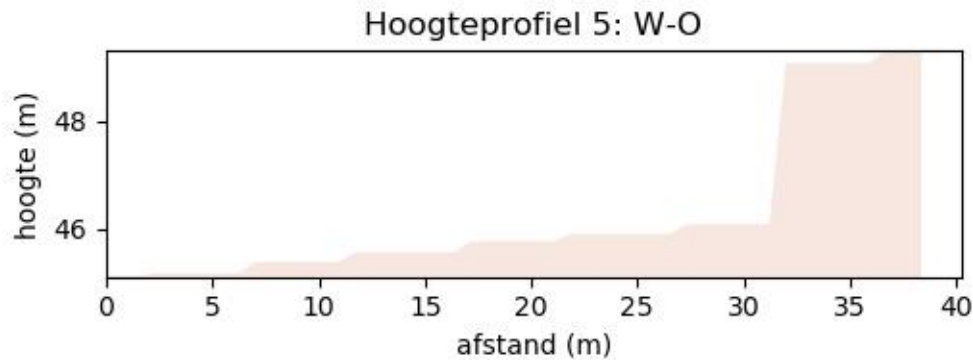

Hoogteprofiel 3: NW-ZO

Hoogteprofiel 4: N-Z

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

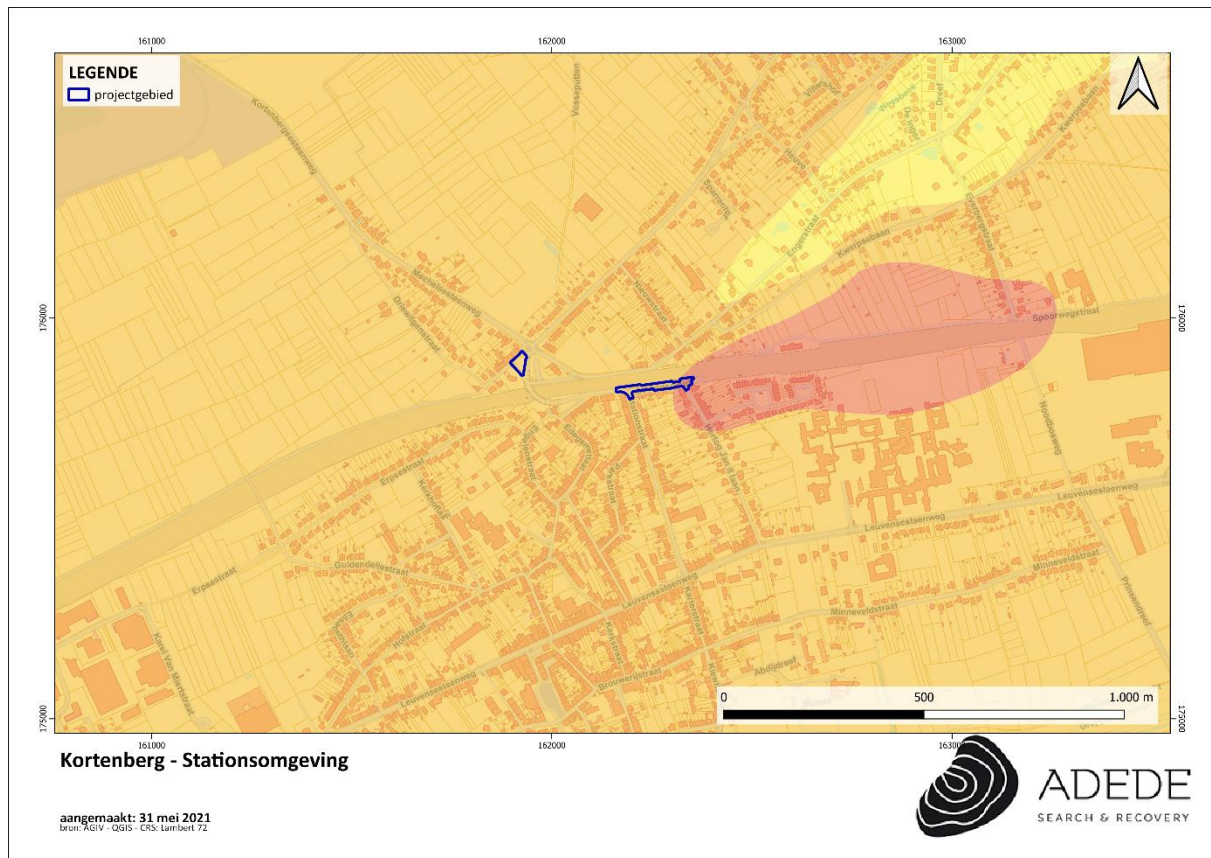
3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. De onderzoeksgebieden worden weergegeven binnen de Formatie Van Lede, gekenmerkt door een sedimentopbouw bestaande uit lichtgrijs fijn zand die soms kalksteenbanken bevatten. De afzettingen kalkhoudend, fossielhoudend (met *Nummulites variolarius*), soms glauconiethoudend en bevatten ze basisgrind. Op basis van de geologische boringen in de omgeving van het plangebied zitten de tertiaire sedimenten op een diepte van ca. 6,2 m diepte¹.

Het uiterste oosten van het projectgebied ter hoogte van het Stationsplein wordt weergegeven binnen de Formatie van Diest dat zich dan weer kenmerkt door groen tot bruin zand, heterogeen, meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten, schuine gelaagdheid, glauconietrijk, micarrijke horizonten².

¹ <https://www.dov.vlaanderen.be>

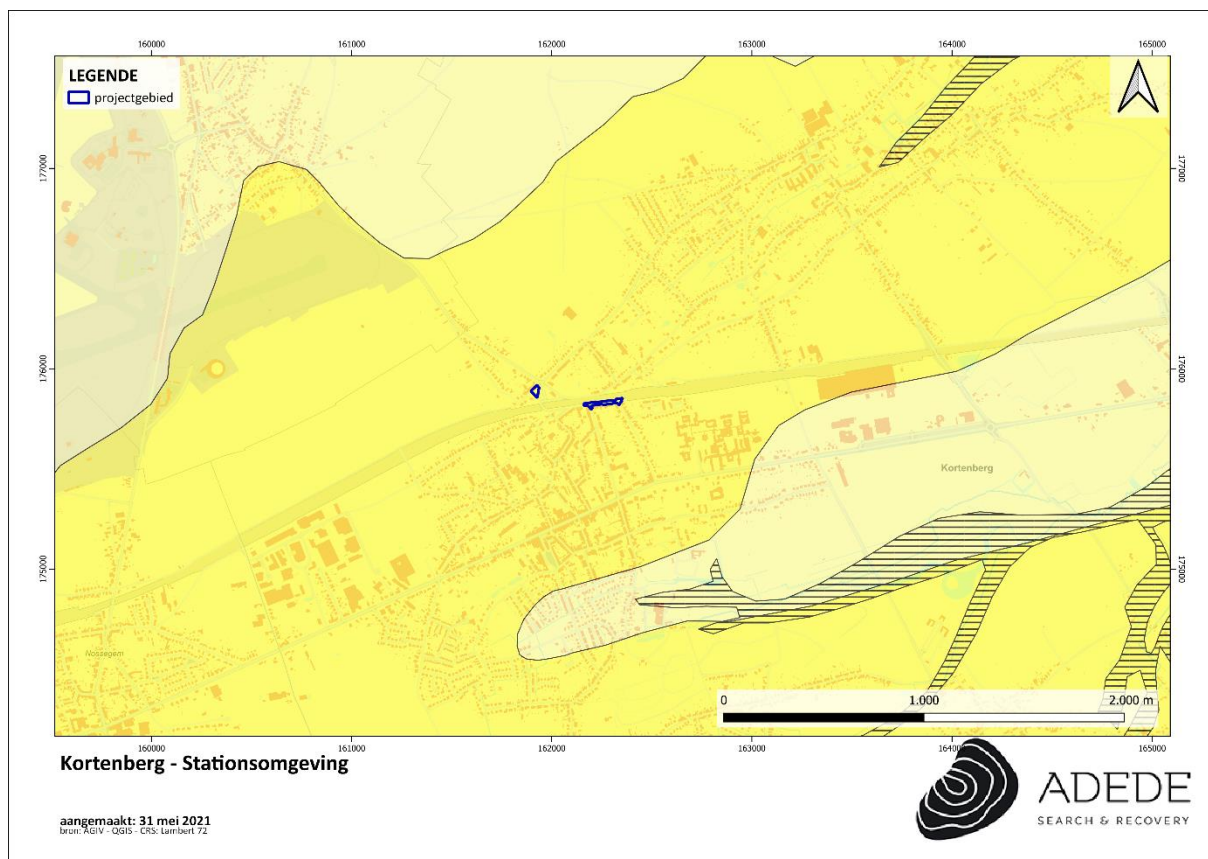
² *idem*

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Het plangebied wordt weergegeven binnen type 2: geen holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de pleistocene sequentie voorkomen. De basis van de quartairgeologische sequentie wordt gevormd door hellingsafzettingen.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

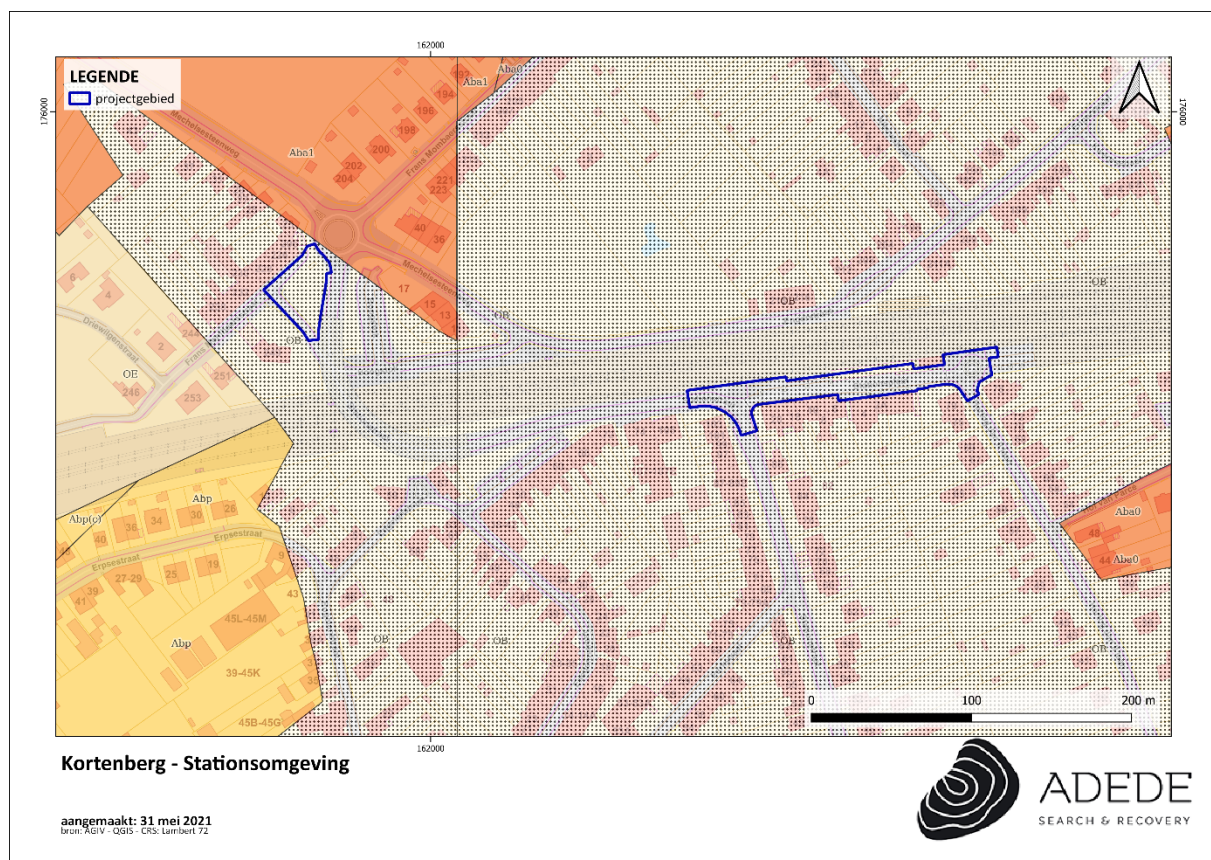
In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Beide zones worden weergegeven binnen een OB bodem, dit zijn bodems die sterk gewijzigd zijn onder antropogene invloed. In de nabijheid worden voornamelijk leembodems opgetekend, namelijk de Aba1 en Abp. De serie Aba ontwikkeld in het Pleistocene loessdek vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem; bij Abao rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. Bij Aba(b) profielen met gevlekte textuur B vertoont deze

horizont grijze strepen of gebleekte vlekken. Bij de substraatseries begint een steenachtig zand, klei- of klei-zandsubstraat op geringe of matige diepte. De bodems vertonen geen watergebrek en geen wateroverlast dank zij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen. Substraatseries zijn evenwel gevoeliger voor droogte, te meer daar ze dikwijls op hellingen met snelle oppervlakkige ontwatering liggen. De Abp bodems komen voor in colluviale droge leemdepressies. Deze gronden bestaan uit leemmateriaal geërodeerd van de hoger liggende plateaugronden.

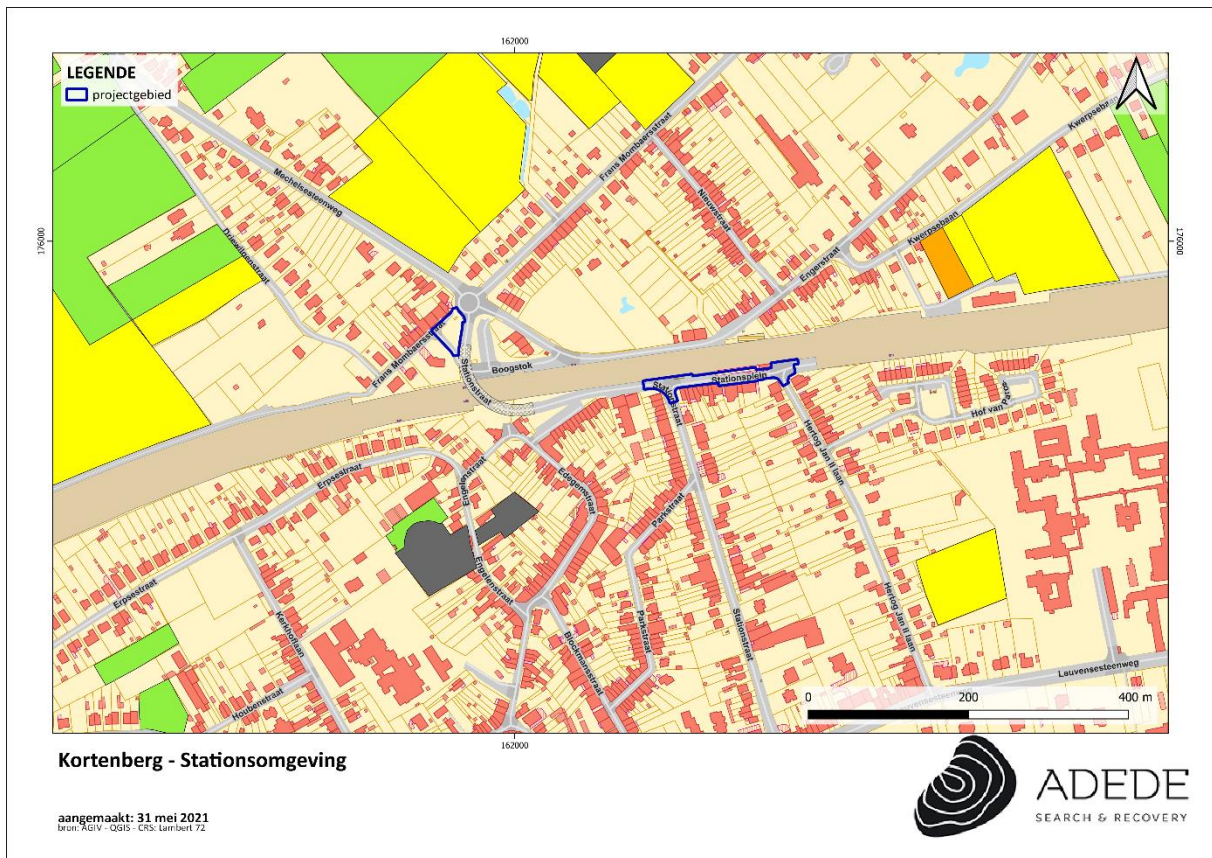
Het is aannemelijk te stellen dat de oorspronkelijke bodemopbouw in het noordelijke plangebied zal bestaan hebben uit het Aba1 type terwijl ter hoogte van het Stationsplein, duidelijk binnen de depressie gelegen volgens het DHM eerder het Abp type te verwachten viel.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

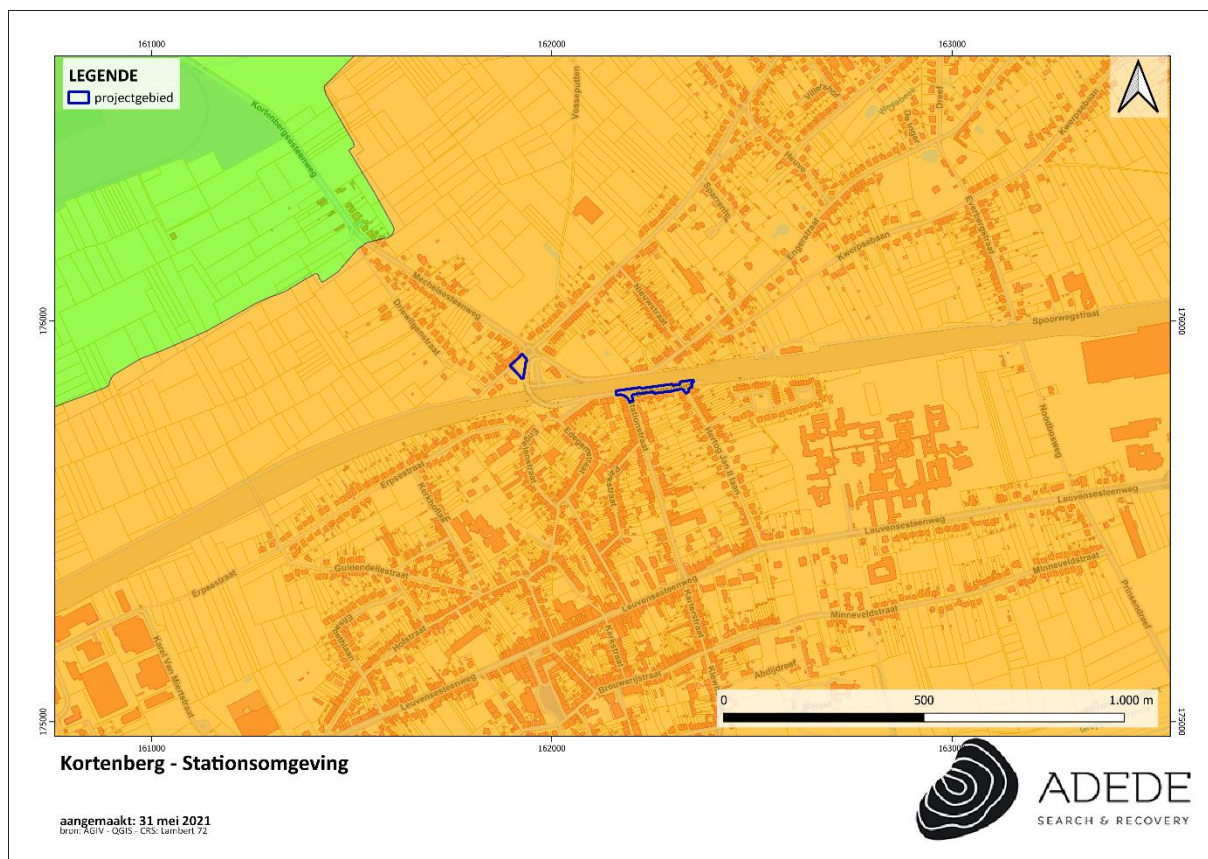
De gebieden zijn niet gekarteerd op onderstaand kaartfragment. In de omgeving wordt een lage tot matige erosie geschetst.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

De gemeente Kortenberg wordt op de erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten weergegeven als medium erosiegevoelig.

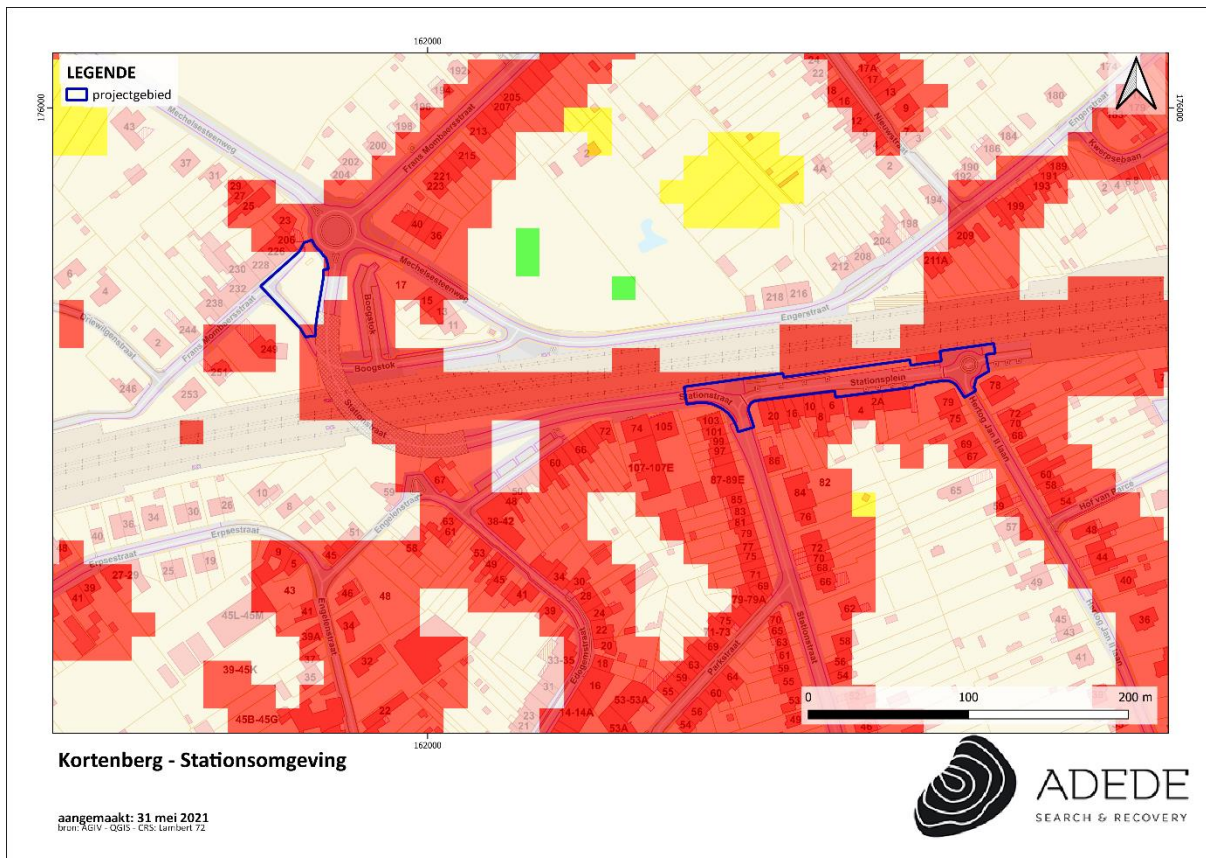
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het bodemgebruiksbestand uit 2001 geeft het gebied binnen een zone bestemd voor bebouwing (rood) weer evenals akkerlanden (wit)

Rood: Andere bebouwing: Onder dit type worden bodems gegroepeerd waarvan het grootste deel bedekt wordt door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten. 30% tot 80% van de bodem is verhard.

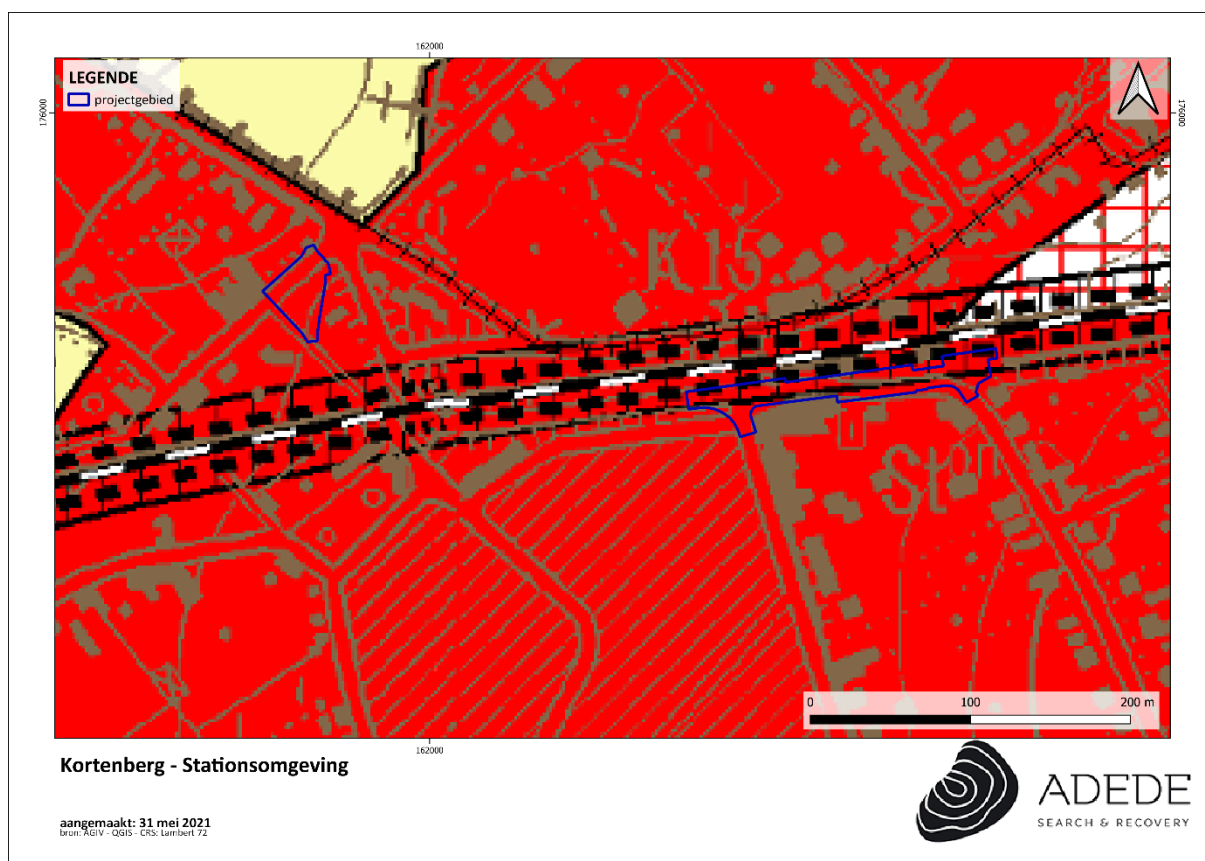
Wit: Dit type duidt bodems aan die gebruikt worden in één of ander rotatiesysteem, waarbij jaarlijks gewassen geoogst worden en/of braakliggend land.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

De gebieden zijn volgens het gewestplan bestemd als woongebieden.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Over de geschiedenis van Kortenbergh is tot op heden nog veel geschreven.

Het referentiejaar 1095 werd gekozen als stichtingsdatum van Kortenbergh omdat de bisschop van Kamerijk dan het bestaan van een religieuze gemeenschap op de Curtenbergh erkende en de abdijkerk inwijdde. Volgens de overlevering was deze abdij gegroeid uit een kluis, gesticht door enkele religieuze vrouwen onder de leiding van ene Colomba.

Rond 1222 verlieten de kloosterlingen de heuvel (de curtenbergh) om zich in het dal aan het Minneveld te vestigen, waar, na talrijke afbraak en wederopbouwfasen, nu nog steeds een abdijgebouw in gebruik is. In deze abdij werd in 1312 het Charter van Kortenbergh ondertekend door Hertog Jan II van Brabant.

Erps-Kwerps bestaat uit de parochie van Kwerps, omringd door de parochie van Erps. Het kleinere Kwerps komt overeen met de oude 'heerlijkheid Quarebbe'. Erps was in de Middeleeuwen (+/- 1286) de hoofdplaats van een meierij en een belangrijk economisch centrum op de weg tussen Keulen en Brugge. Uit dit rijke verleden kan de wandelaar nog heel wat gerestaureerde gebouwen bewonderen. In 1987 vond men de fundamente en andere restanten terug van een Romeinse villa. Op de ruïnes van deze woning werd een Merovingisch rijengraf aangetroffen uit de 7de eeuw, de eerste begraafplaats uit die tijd die in het Brabantse leemplateau werd ontdekt. Dit graf bevindt zich nu in het stedelijk museum van Leuven.

In Everberg werd in de 14de eeuw al een waterburcht gebouwd. De laatste erfdochter van de de oorspronkelijke kasteelbewoners huwde ridder Godevaart van Montenaken, meier van Tienen. Het kasteel had toen al enkele verbouwingen ondergaan en werd bekend als het Hof van Montenaken. Daarna kwam het kasteel in handen van de familie de Rubempré die in 1581 de erfelijke titel kregen van opperjachtmeester van Brabant en in 1686 zelf prins van Rubempré en Everberg.

Het ondertussen tot renaissanceslot verbouwde kasteel kwam rond 1700 in het bezit van de familie de Mérode. De invloed van het geslacht de Mérode op Everberg was groot, o.a. doordat ze een groot deel van de bossen en landerijen beheerden (en nog beheren) en rechtstreeks deelnamen aan het kerkelijk en administratief beleid in de gemeente.

Meerbeek is de kleinste en meest landelijke deelgemeente van Kortenbergh. Dit dorp werd nooit doorkruist door belangrijke verkeersaders en huisvestte geen graven of prinsen. Toch staat hier nog de oudste van de vijf kerken. De westertoren van de kerk dateert van de tweede helft van de 13de

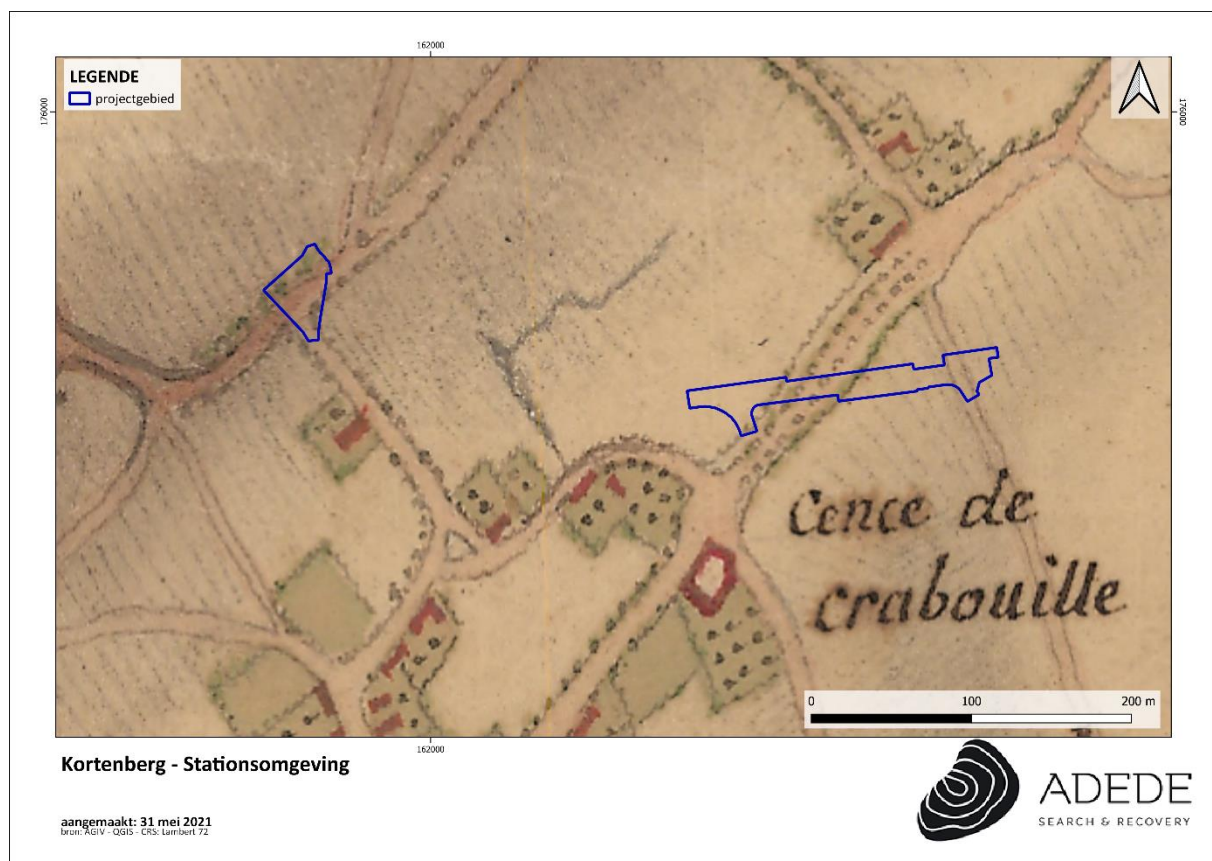
eeuw en is opgetrokken in Maas-Romaanse stijl. Deze Sint-Antoniuskerk is één van de zeldzaam geworden kerken waaromheen nog een kerkhof ligt.

Van in de 18de eeuw tot aan de landbouwcrisis van 1880 was Meerbeek hoofdzakelijk een dorp van graanboeren, die later overschakelden op veeteelt en nog later op witloofteelt³.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Villaret (1745-1748)

Het onderzoeksgebied wordt weergegeven binnen een landschap dat sterk verschillend is met de huidige situatie. Het lijkt te zijn gelegen binnen een rurale omgeving met sterke glooiing. De plangebieden bevinden zich ten noorden van de gemeente Kortenbergh, langsheen de verbingsweg tussen Kortenbergh en Erps Kwerps.

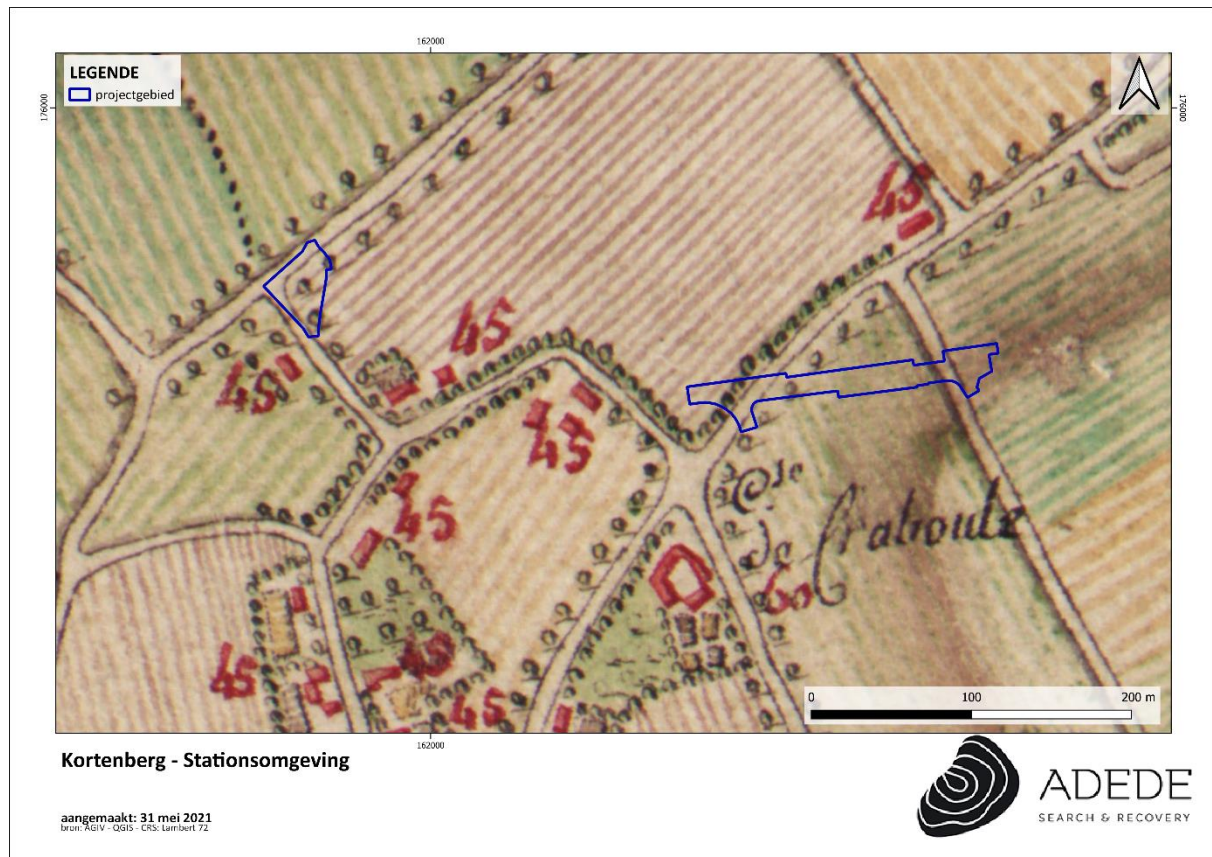

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret

³ <http://oud.kortenbergh.com/vrijetijd/toerisme/geschiedenis.php>

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

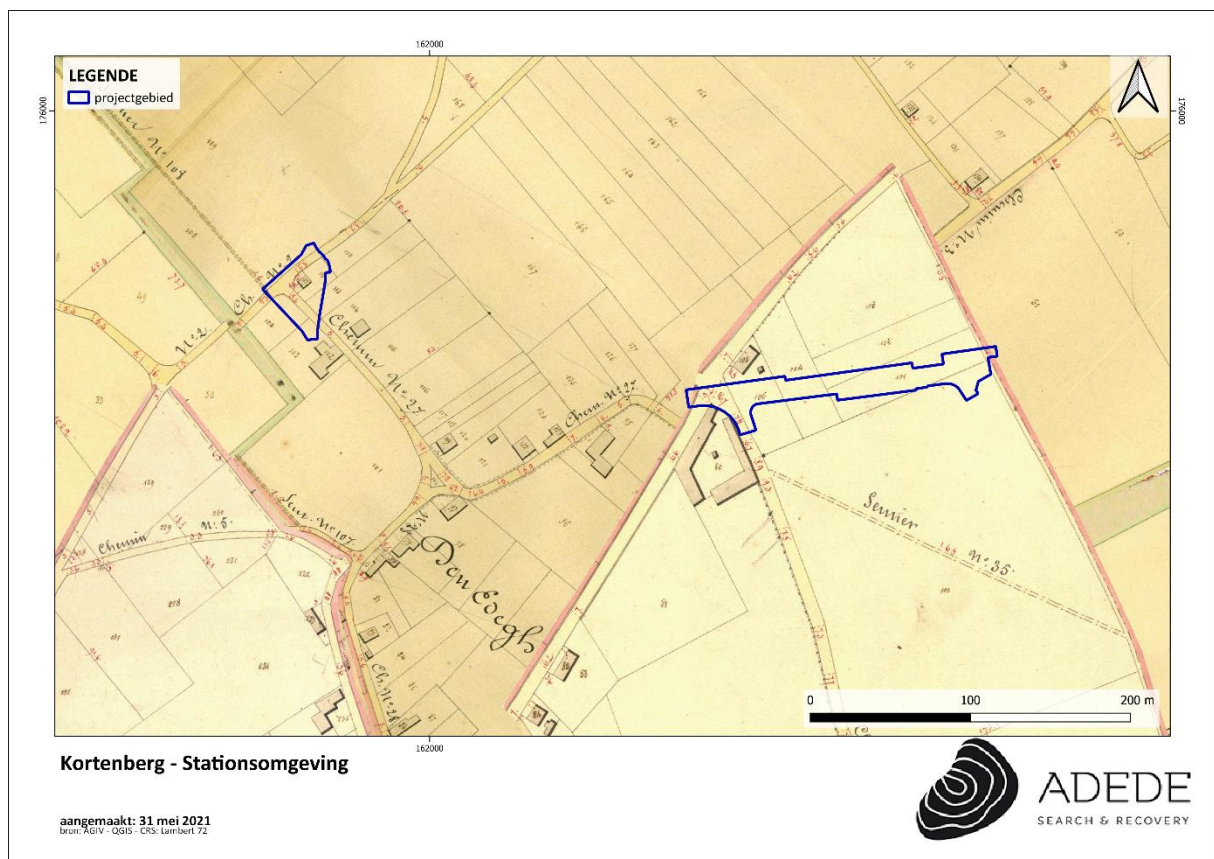
De kaart van Ferraris geeft een gelijkaardig beeld. De zone Stationsplein doorsnijdt de twee wegen richting Erps Kwerps. De andere zone ligt aan de hoek van twee verbindingswegen.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

De Atlas der Buurtwegen geeft een gelijkaardige situatie met dat verschil dat er zich binnen het meest noordelijk gelegen plangebied bebouwing lijkt voor te doen. Het zuidelijke gebied is moeilijker te beschrijven aangezien er een verschuiving is ten gevolge van de overlapping van 2 kaartlagen.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

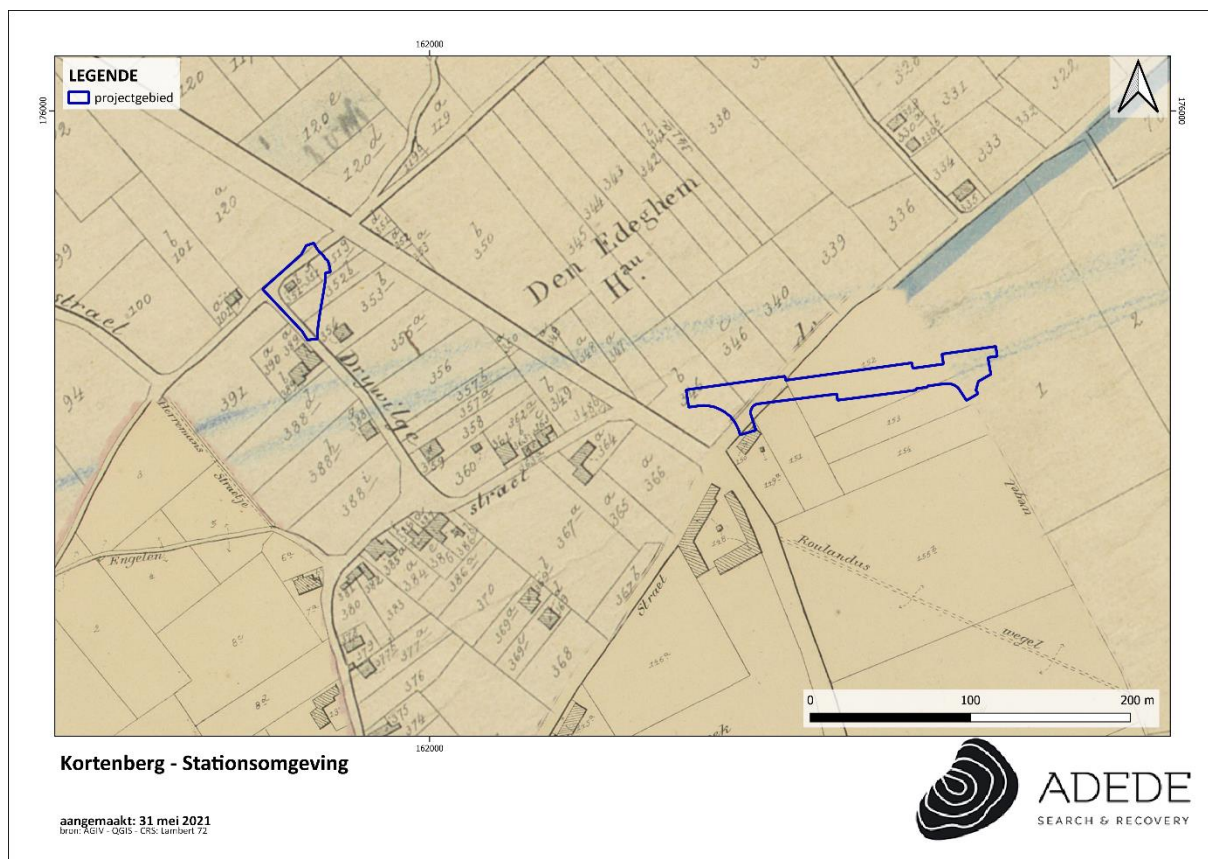
Vaak is de kaart van Vandermaelen de eerste die de situatie met de aanleg van de spoorwegen weergeeft. Echter, te Kortenberg kunnen we besluiten dat het spoorwegennetwerk pas later zal gerealiseerd zijn. Nu lijkt er zich bebouwing voor te doen ter hoogte van het huidige stationsplein, hier beschreven als 'Den Huvenhoek'

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

Dit kaartfragment geeft een gelijkaardig beeld aan de Atlas der Buurtwegen. Bebouwing lijkt zich voor te doen in de noordelijke zone, in de zuidelijke zone wordt eveneens bebouwing weergegeven ter hoogte van de Stationsstraat.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.1 Kortenberg tijdens de Oorlogen

3.3.1.1 Eerste Wereldoorlog

Op 20 augustus 1914 vielen de Duitse troepen vanuit Leuven Kortenberg binnen, met de bedoeling om van daaruit via Brussel verder te trekken naar Parijs. Gedurende de volledige oorlog was er in Kortenberg een verzetsgroep actief die aan *Eisenbahnsponage* deden: een vijftal groepsleden beschreven voor de geallieerden het Duitse militaire vervoer over de spoorlijn door Kortenberg. Op 11 november 1918 werd de wapenstilstand getekend en was de oorlog ten einde.⁴

3.3.1.2 Tweede Wereldoorlog

Op 10 mei 1940 trok het Duitse leger Kortenberg binnen. Gedurende vijf dagen vlogen er door het luchtruim boven Kortrijk vele Duitse jachtvliegtuigen die onophoudelijk mitrailleurden. Op 14 mei

⁴ Vannoppen H., "Kortenberg in W.O. I", Zoeklicht (november 2005), p. 14-15;
 De Grootte Oorlog in het klein. Met ons gaat alles goed, Werkgroep Hertogdom Brabant, s.l.

1940 ging het vond er een Duits bombardement plaats met als doelwit de Oude abdij van Kortenberg, waar op dat moment het Belgische hoofdkwartier van generaal Verstraeten gelegerd was en waar heel wat munitie bewaard werd. De bommen misten hun doel en vielen neer ter hoogte van de Minneveldstraat, ongeveer 700 m ten zuiden van het station van Kortenberg. Vier mensen kwamen daarbij om.⁵

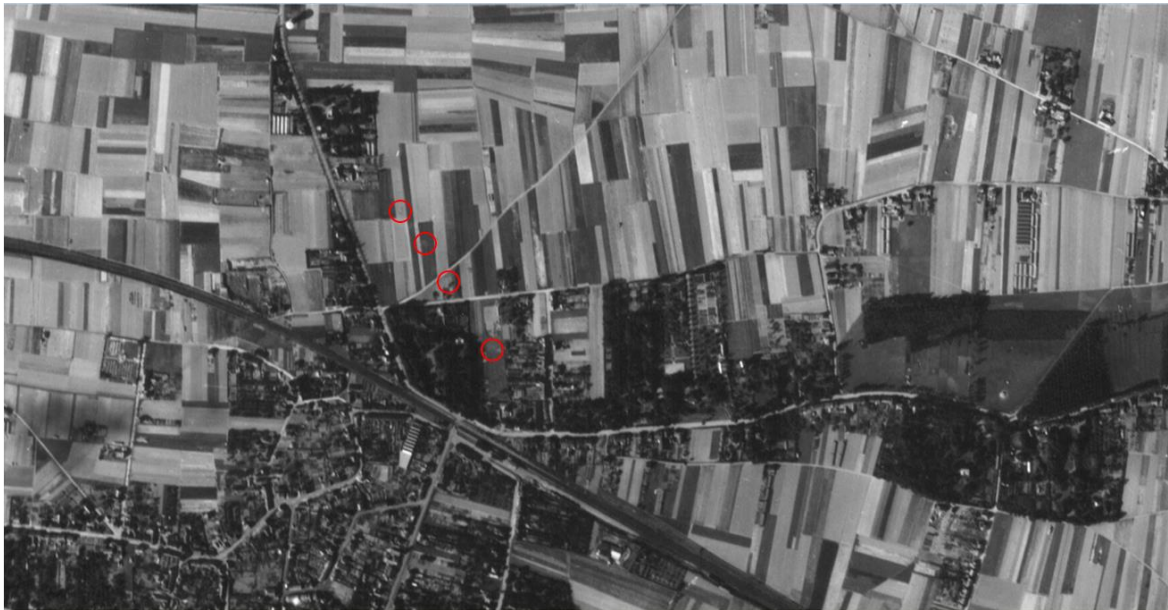
De geallieerde bombardementen boven de omgeving van Kortenberg (1942-1944)

Vanaf 1942 tot aan de bevrijding in september 1944 werd het Duitse vliegveld van Melsbroek, dat zich ongeveer 1,5 km ten noordwesten van het station van Kortenberg bevond, druk gebombardeerd door de geallieerden. De bombardementen vonden plaats in twee golven: een eerste in september 1943, door de 303rd Bombardment Group van de Britse Royal Air Force (RAF), en een tweede van april tot en met augustus 1944, door zowel de Britse als de Amerikaanse luchtmacht.⁶ Wat zeker is, is dat de stationsomgeving van Kortenberg tijdens de eerste bombardementsgolf deelde in de bommen. Na het Britse bombardement op 16 september 1943 werd er een luchtfoto genomen van de omgeving rond Kortenberg. Ondanks de hoge vlieghoogte zijn er op de foto enkele duidelijk inslagen van vliegtuigbommen te zien (zie fig. 16). De inslagen zijn vrij goed zichtbaar omdat de bommen neervielen op akkerland. Het is mogelijk dat in de bebouwde zones ook bommen terechtkwamen, maar daarover kan op basis van deze foto geen zekerheid gegeven worden.

⁵ Vangramberen M., *Everberg in vroeger dagen*, p. 94-96;

Vannoppen H., *"Kortenberg, Erps-Kwerps, Everberg en Meerbeek in W.O. II"*, *Zoeklicht* (mei 2005), p. 14-15.

⁶ *Bommen op België. 1940-1945, 1948, Commissariaat Generaal voor de Passieve Luchtbescherming, s.l., p. 157; Braeken J., 1997, "Architectuur voor het luchtruim. Bouwen aan een nationale luchthaven", Monumenten en Landschappen 16/3 (1997), p. 36; Verstraeten H., 2001, "Melsbroek tijdens de Tweede Wereldoorlog", Dakota 15 Wing News 14 (maart 2001), p. 11; Kennes H., 2014, "Luchthaven Brussel Nationaal", in: Inventaris Onroerend Erfgoed. Erfgoedobject (online), 2014. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40894> (1 september 2020).*

Figuur 16. De stationsomgeving van Kortenbergs op een historische luchtfoto van 16 september 1943.

De Duitse bezetter probeerde de Britse en Amerikaanse bommenwerpers af te weren met luchtafweergeschut – *Flugabwehrkanone* of Flak genaamd. Zo stonden er kanonnen opgesteld in Erps-Kwerps, aan de Runderenberg, en in Zaventem, aan de Keiberg. Samen met de Duitse Nachtwacht, die erover waakte dat de woningen in Kortenbergs 's nachts verduisterd waren, zorgden de luchtafweerkanonnen ervoor dat er op het grondgebied van Kortenbergs verschillende geallieerde (Franse, Amerikaanse en Engelse) bommenwerpers neerstortten. Zo viel in 1942 langs de Oude Baan in Voskapel een Lancaster van de Britse RAF neer. Daarbij vielen vijf dodelijke slachtoffers.⁷

De bevrijding van Kortenbergs (5 september 1944)

Op 5 september 1944 werd Kortenbergs bevrijd door het Engelse leger met Shermantanks van de Irish en Welsh Guards. Na de bevrijding gaven de Duitsers zich niet zomaar gewonnen. Ze vlogen met hun gevechtsvliegtuigen herhaaldelijk over het vliegveld van Melsbroek, dat nu in geallieerde handen was en dat diende als vliegbasis voor de B-17 Flying Fortresses van de Amerikaanse luchtmacht die heen en terug naar Duitsland vlogen om er intensief militaire doelwitten uit te schakelen. Om de Duitse aanvallen tegen de geallieerde bommenwerpers het hoofd te bieden, stond er in Kortenbergs een Anti-Aircraft-regiment van het Engelse leger opgesteld, om de Duitse gevechtsvliegtuigen neer te

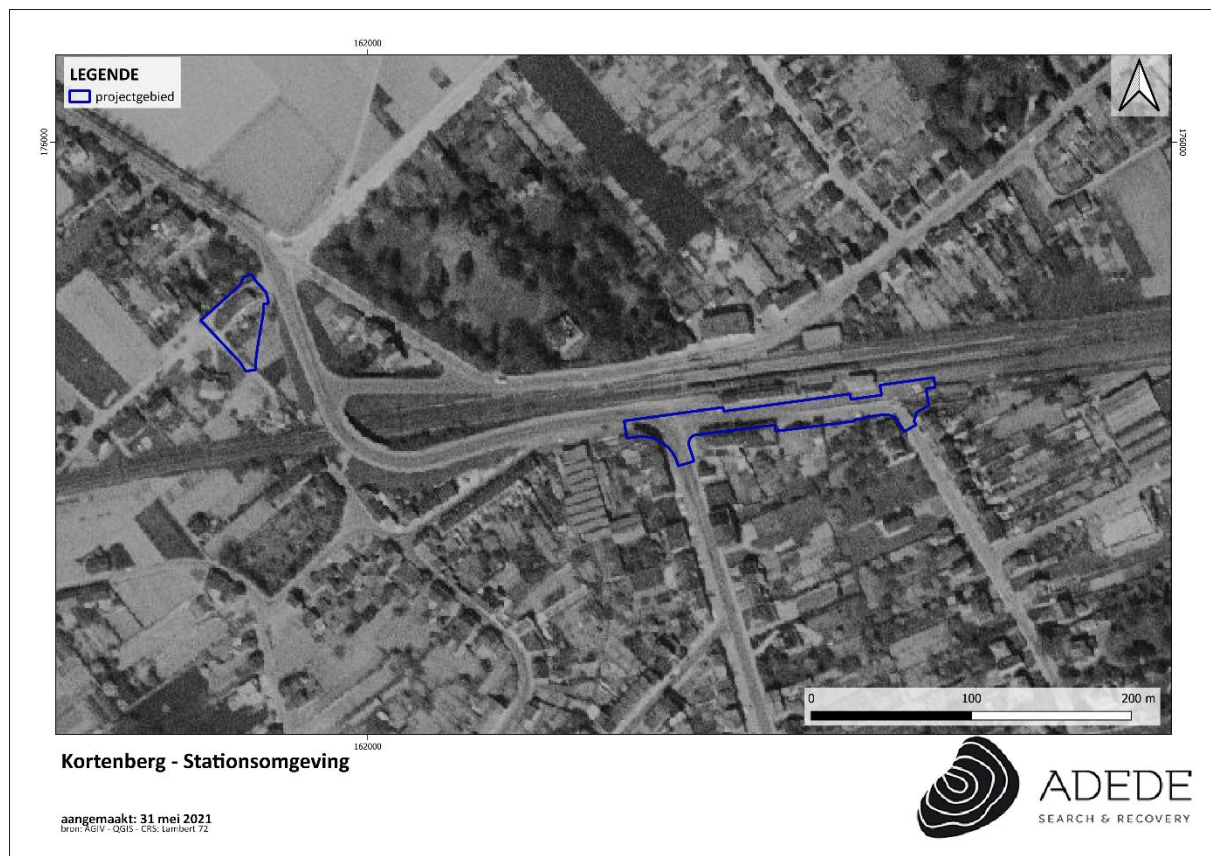
⁷ Vangramberen M., *Everberg in vroeger dagen*, p. 94-96;

Vannoppen H., "Kortenbergs, Erps-Kwerps, Everberg en Meerbeek in W.O. II", *Zoeklicht* (mei 2005), p. 14-15.

schieten.⁸ Na de bevrijding vlogen er ook V1- en V2-bommen over Kortenbergh. In het naburige Everberg stond een batterij Engelse kanonnen met een radar opgesteld om ze te onderscheppen.⁹

3.3.2 Luchtfoto 1971

Onderstaande luchtfoto geeft een duidelijk beeld van de overgang van een landelijk gebied zoals zichtbaar op het historisch kaartmateriaal, zelfs nog tijdens de luchtfoto van 1943 en de naoorlogse situatie. Een situatie sterk gelijkend op de huidige waarbij het station reeds is aangelegd, de brug (Stationsstraat) duidelijk zichtbaar.

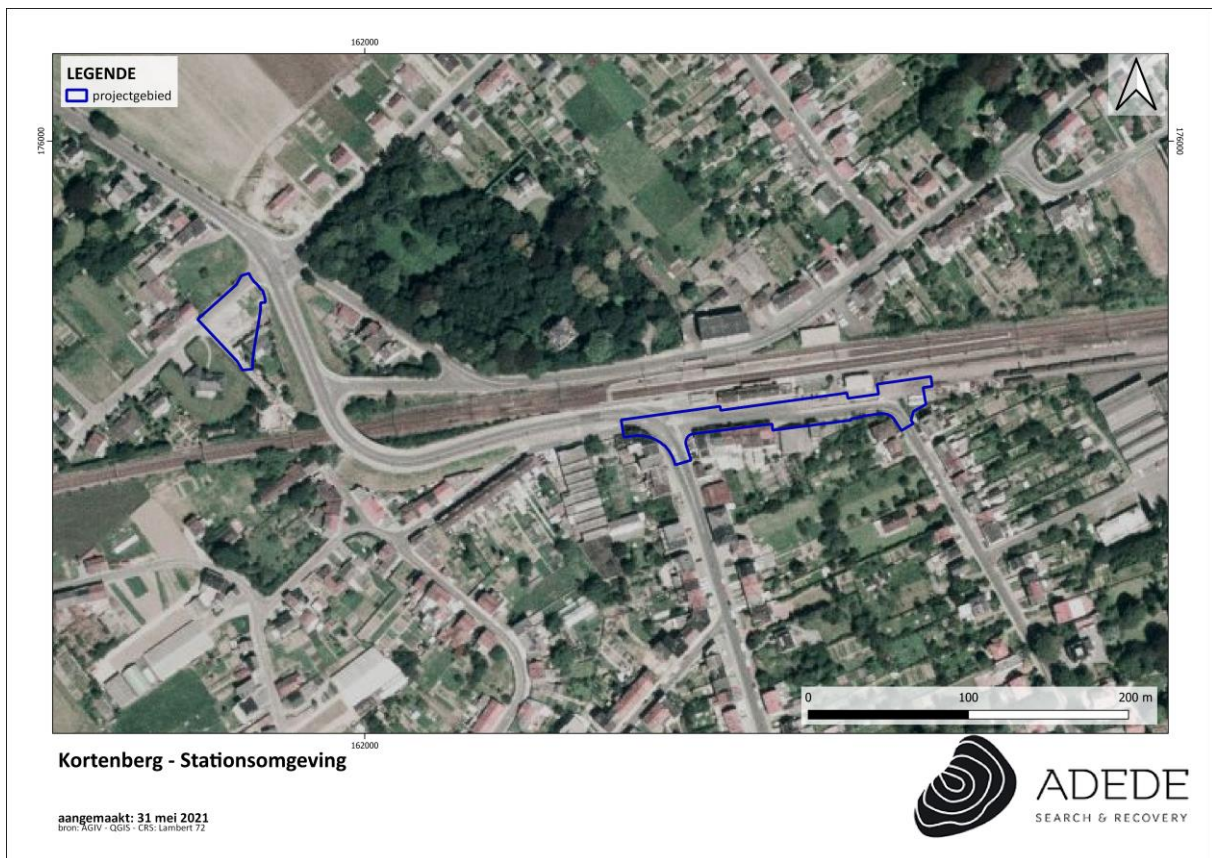
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.3 Luchtfoto 1979-1990

De noordwestelijke zone lijkt hier voor een overgroot deel verhard te zijn.

⁸ "Het mysterie van de Phantom Fortress", in: *La vie en C. The Dark Side. Cryptofacts (online)*, 2020.

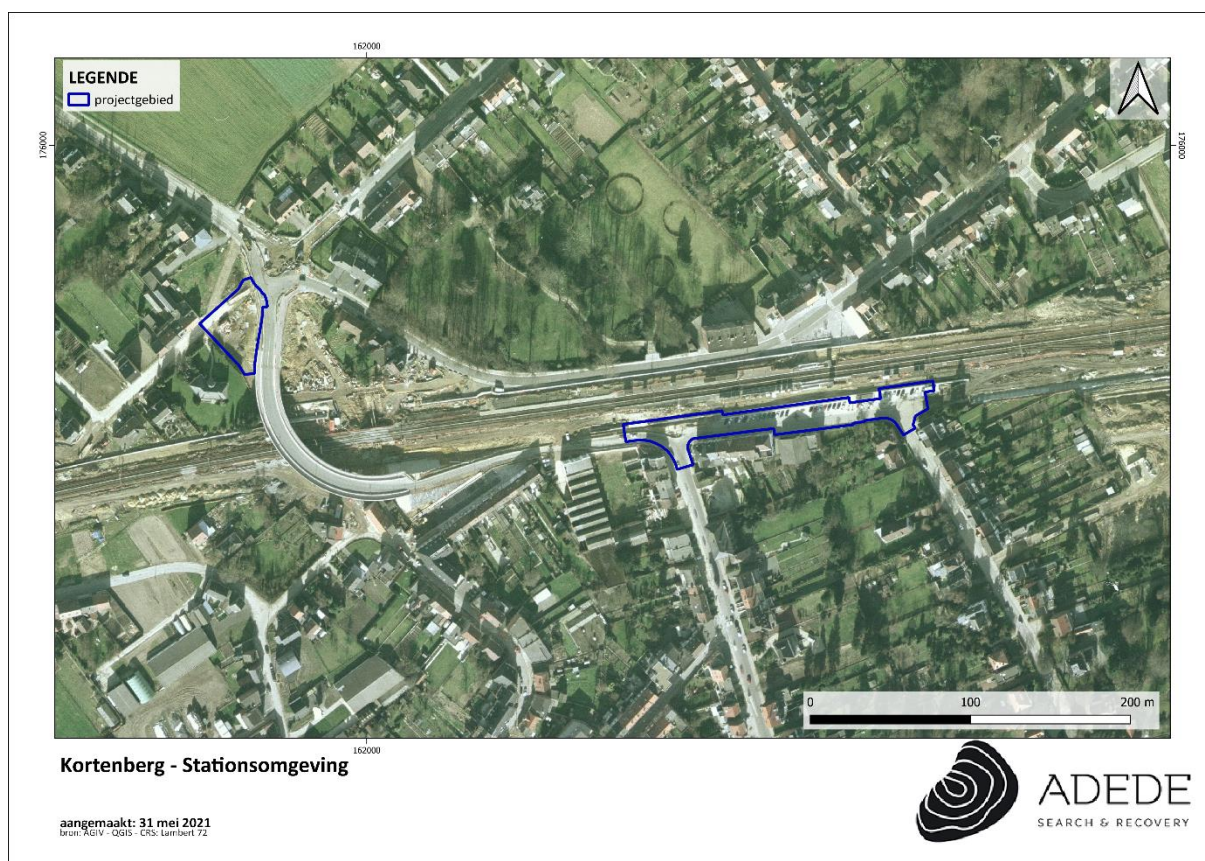
⁹ Vangramberen M., op. cit., p. 94-96.

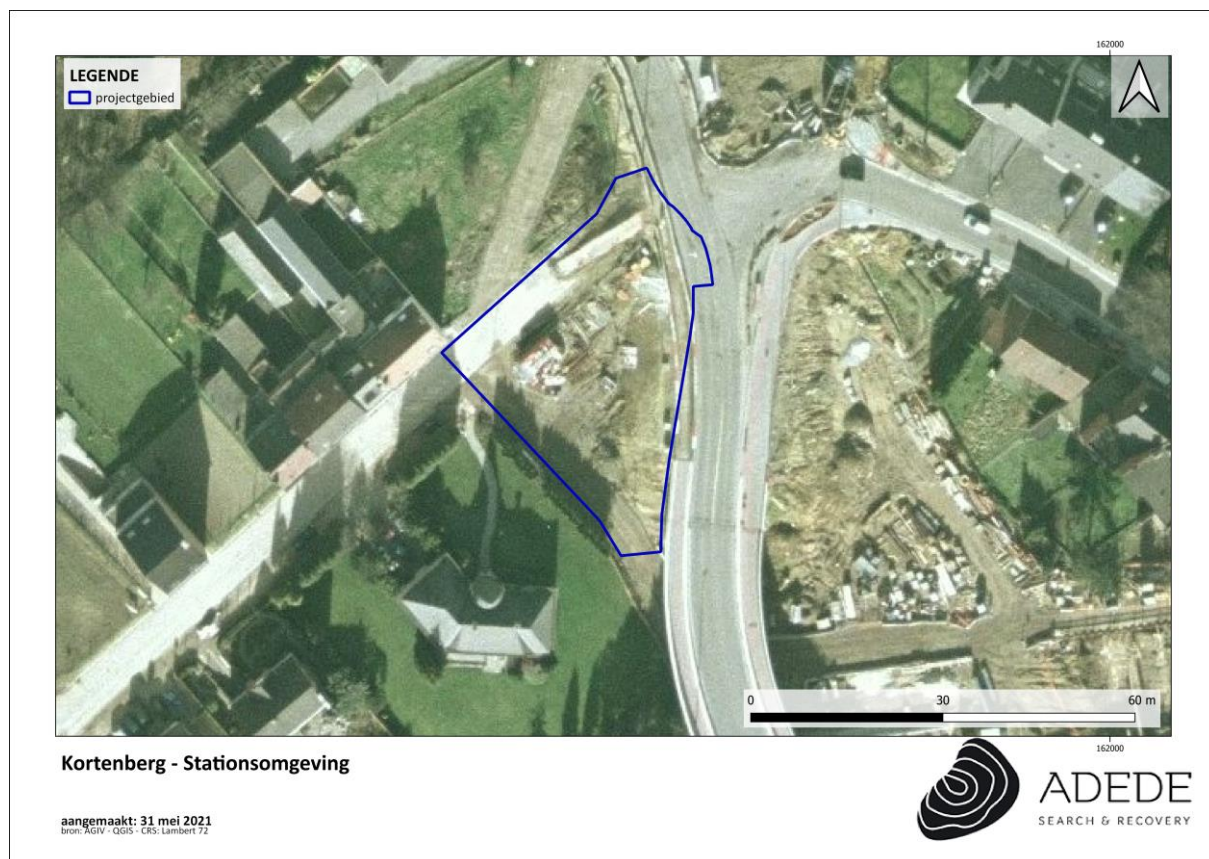
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.4 Luchtfoto 2000-2003

Dit fragment is opnieuw belangrijk met betrekking tot het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. De verharding is geruimd waarbij er een vergraving van het plangebied kan vastgesteld worden.

Figuur 19. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.

Figuur 20. Detailfoto van het kleinere deelgebied, luchtfoto 2000-2003.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

In de nabije omgeving zijn enkele archeologienota's opgesteld. Echter blijven allen beperkt tot een bureauonderzoek en bijkomend veldwerk werd op heden nog niet verricht.

Onmiddellijk ten noorden van de spoorlijn werd door Studiebureau Archeologie een bureauonderzoek uitgevoerd¹⁰ in het kader van de aanleg van een fietssnelweg. Het project werd vrijgegeven op basis van de beperkte ingreep, de versnippering van het project en de ingrijpende werken van de werfzones te linken aan het station in 2002. Het is tevens deze werken waarbinnen het noordelijke deel van het plangebied zich bevindt (supra).

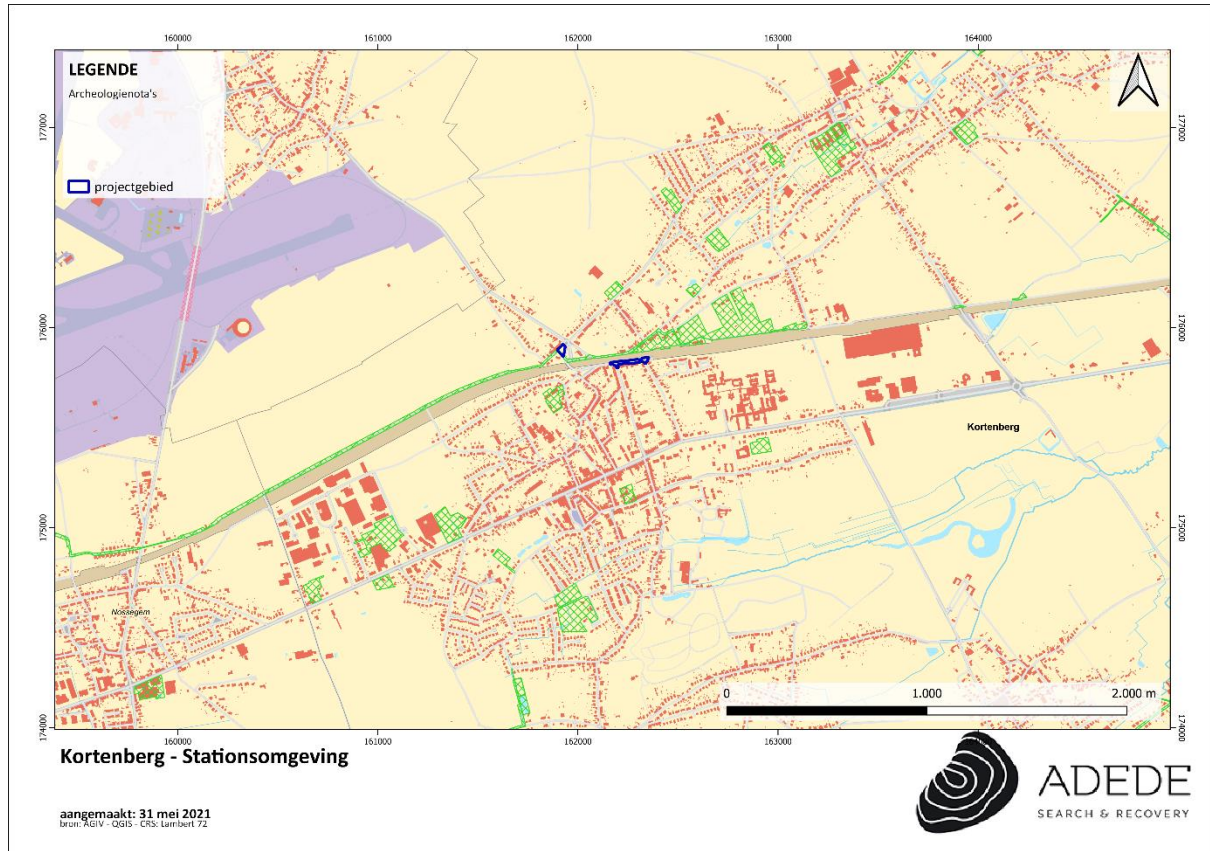
Lares voerde in maart 2020 een bureaustudie uit in het kader van een cohousingproject ter hoogte van de Engelenberg. Er werd geconcludeerd dat verder onderzoek een belangrijke bijdrage kan

¹⁰ Yperman, W., 2017, raadpleegbaar op <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3166>

leveren naar analogie met de gekende sites in de omgeving en in het bijzonder in verband met de middeleeuwse evolutie van Kortenbergh¹¹. Dit onderzoek werd nog niet uitgevoerd.

ABO NV voerde in 2017 eveneens een bureauonderzoek uit ter hoogte van de Brouwerijstraat 49-65. Gezien men de aan-of afwezigheid van archeologische restanten niet kon aantonen, werd besloten verder onderzoek te adviseren¹².

Acke en Bracke Bvba komt tot eenzelfde conclusie ter hoogte van de Leuvensesteenweg 348¹³.

Figuur 21. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.

3.4.2 CAI Indicatoren

Onderstaande archeologische synthese betreft een kort overzicht van het archeologisch onderzoek te Kortenbergh, Erps-Kwerps, Meerbeek en Everbergh en heeft tot doel een overzicht van de ruime regio toe te lichten. Dit overzicht is tot stand gekomen door het Erfgoedhuis Kortenbergh VZW¹⁴.

Voor de neolithische periode is een opvallende cluster van gepolijste bijlen in de noordelijke helft van groot Kortenbergh te situeren. Eenerzijds kan dit te wijten zijn aan de stand van het archeologisch

¹¹ Heirbaut, E., 2020, raadpleegbaar op <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14498>

¹² Praet, M., 2017, raadpleegbaar op <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/4069>

¹³ Acke, B, et al, 2021, raadpleegbaar op <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/17646>

¹⁴ Sevenants, W., sd, raadpleegbaar op <http://home.scarlet.be/~salens1/>

onderzoek, anderzijds aan de voorkeur die men mogelijks gaf tijdens deze periode voor deze gronden.

De metaaltijden zijn in de regio gekend op de sites “Lelieboomgaarden” en “Hagedocht”. Hier beperkten de vondsten zich tot een aantal grondsporen (kuilen), waaruit wat aardewerkfragmenten kwamen. Uit deze grondsporen konden geen gebouwplattegronden afgeleid worden. Het feit dat we zowel op de noord- als de zuidflanken van de Weesbeekvallei nederzettingssporen aantreffen, en dat de nederzettingen in die periode vaak maar een beperkte levensduur hadden, maken het zeer waarschijnlijk dat de hele Weesbeekvallei bezaaid is met nederzettingssporen uit de ijzertijd (meer bepaald in de strook begrensd in het noorden door de Frans Mombaersstraat, Peperstraat, Nederokkerzeelsesteenweg en Lelieboomgaardenstraat, en in het zuiden door de Engerstraat, Kwerpsebaan, Vissegatstraat, Haaggatstraat en Rechtestraat)¹⁵. Op “Lelieboomgaarden” werden de resten van twee houten gebouwen opgegraven. Op basis van het type plattegrond én (wat schaarse) aardewerkfragmenten uit de vulling van de paalgaten, zouden deze in de 1 ste eeuw n. Chr. kunnen gedateerd worden. Maar dit kan ook betekenen dat ze uit de 2 de helft van die eeuw stammen.

In de literatuur wordt vaak verwezen naar een Romeinse weg van Elewijt over Leuven naar Tienen die doorheen onze gemeente zou gelopen hebben. Alhoewel dit zeer waarschijnlijk is, is het exacte verloop van die weg op ons grondgebied nog niet archeologisch vastgesteld¹⁶.

Uit de vroege middeleeuwen zijn twee vindplaatsen bekend in Groot-Kortenbergh. Op “Lelieboomgaarden” werd een Merovingisch rijengrafveld opgegraven, dat in en rond de ruïne van het Gallo-Romeins woonhuis was aangelegd. In totaal 39 lijkbegravingen beslaan een periode van het einde van de 6 de eeuw tot het begin van de 8 ste eeuw n.Chr. De nederzetting waar deze mensen moeten gewoond hebben, is nog niet gevonden. Voor verdere informatie over dit grafveld, verwijs ik graag naar het artikel in deze uitgave van Joke Delrue over de Merovingische begraving.

De Merovingische en Karolingische vondsten op “Villershof” zijn daarentegen duidelijk nederzettingssporen. Voor een gedetailleerd overzicht en interpretatie, wijs ik graag door naar andere artikels in deze uitgave, én naar de tentoonstelling en betreffende brochure “Leven en dood op het Villershof. Kortenberghse sporen van Brabants verleden”.

Ook uit de volle middeleeuwen zijn er archeologische resten gevonden in onze gemeente.

¹⁵ *Sevenants, W., sd*

¹⁶ *idem*

De opgravingen op “Lelieboomgaarden” brachten een aantal ondiepe, smalle NO-ZW georiënteerde grachten aan het licht. Deze kunnen deel geïnterpreteerd worden als akkerbegrenzing, afwateringskanalen, erfafbakening en/of perceelsgreppels.

Op “Villershof” werd een deel van een volmiddeleeuwse nederzetting opgegraven. Meer informatie hierover vind u in andere artikels in deze uitgave, én op de tentoonstelling en betreffende brochure “Leven en dood op het Villershof. Kortenbergse sporen van Brabants verleden”.

Veel belovende zijn ook de resultaten van de noodopgraving op “Hagedocht” uitgevoerd in 2005. Daarbij kwamen paalkuilen en standgreppels aan het licht van minstens 3 gebouwen. Op basis van het aardewerk kunnen deze ruwweg in de 11 de-12 de eeuw gedateerd worden. Verder onderzoek van de vondsten zal uitsluitsel moeten geven over de datering en aard van de volmiddeleeuwse bewoning.

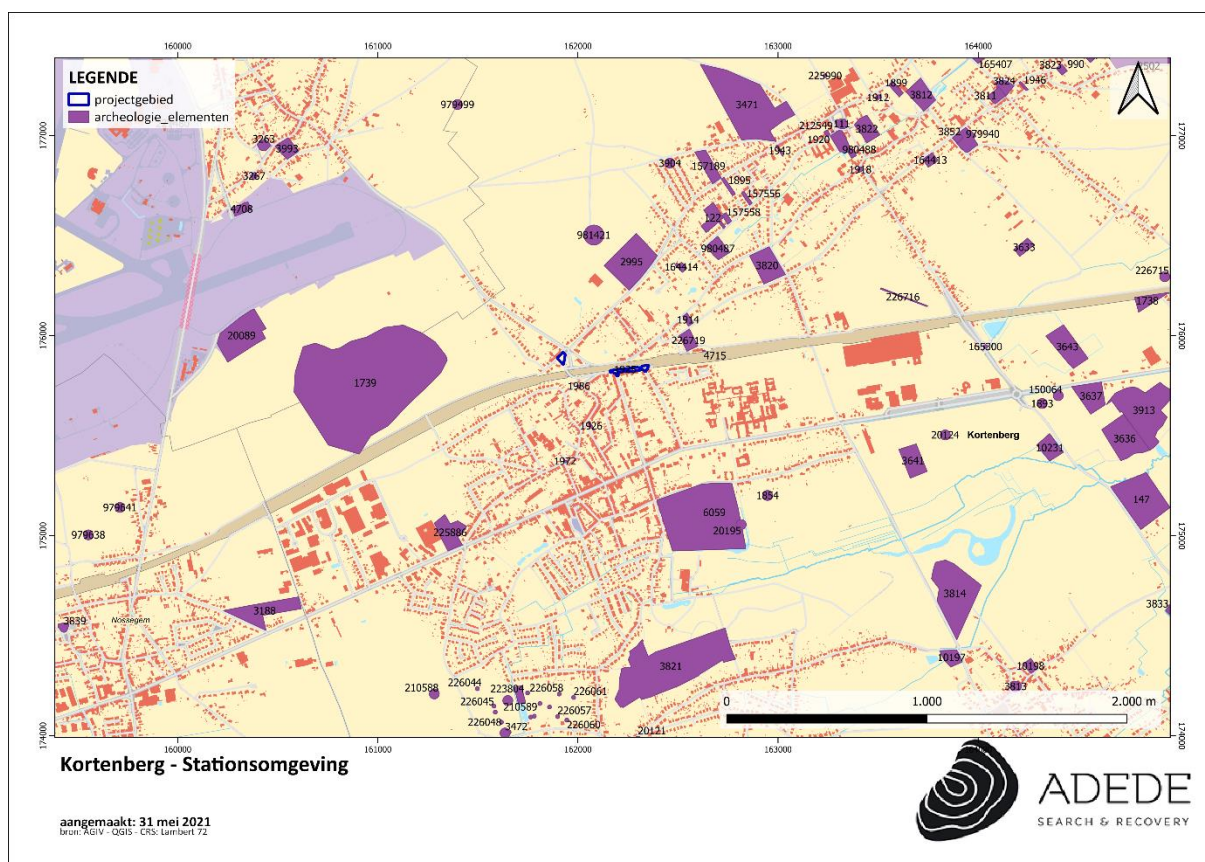
Een site dat nog geen archeologische sporen heeft opgeleverd heeft, maar dat zeker moet vermeld worden in dit overzicht, is de Everberg in onze gelijknamige deelgemeente. Dit is een zogenaamde ringwalversterking : een verstrekte privé-woning van de adel. Dit is één van de drie voorbeelden in België die nog min of meer intact bewaard zijn gebleven¹⁷.

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
1925	Stationsplein	nvt	Een niet nader beschreven vondsmelding aan de hand van een evaluerend terreinonderzoek te Kortenberg. Hier werd een bakstenen riolering aangetroffen tijdens de werkzaamheden die op de orthofoto 2000-2003 zichtbaar zijn ¹⁸ .
226719	Kwerpsebaan (150 meter ten noordoosten Stationsplein	nvt	Dit betreft een indicator adhv. Google maps in 2019 waarbij een blekere vlek met kleine circulaire sporen herkend werd.
4715	idem	Nvt – Romeinse periode?	Eveneens tijdens de bouwwerken uit 2002 werd tussen de spoorlijn Brussel-Leuven en de Kwerpse

¹⁷ idem

¹⁸ ADEDE nam op 07/06/2021 telefonisch contact op met Dhr. Walter Sevenants. De registratie toen gebeurde vanuit de geschiedkundige kring en kent geen schriftelijke neerslag.

			Baan dakpanfragmenten gevonden bij de bouw van het nieuw traktiestation
1986	Hoek Engelenstraat - Edegemstraat	WOI	In 2004 werd tijdens een evaluerend terreinonderzoek een gasmasker aangetroffen uit de Eerste Wereldoorlog.
1926	Edegemstraat	Nieuwe Tijden	Toevalsvondst van een losse munt
1739	Runderenberg	Romeins	op deze locatie is een villa uit de midden-Romeinse periode aangetroffen met bouw materiaal en aardewerk. Ook is er een grafheuvel uit deze perioden gelokaliseerd. Daarnaast werd ook lithisch materiaal aangetroffen.
1854	Kloosterveld	Gallo Romeins – Late Middeleeuwen	Tijdens een metaaldetectie is een GalloRomeinse fibula met veersluiting volgens Keltische traditie aangetroffen. Daarnaast werd een zilveren munt aangetroffen van Hendrik III (1235-1261)
1914	Engerstraat	Romeins	tijdens een archeologische opgraving is aardewerk uit de Romeinse periode aangetroffen.
164414	Sparrenhof	Romeins	tijdens een veldprospectie is Romeins bouw materiaal aangetroffen.

Figuur 22. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Controleboringen

4.1 Controleboringen

Om de mogelijke impact van de geplande werken binnen het meest noordelijk gelegen, kleinere deel van het projectgebied werden enkele controleboringen uitgevoerd. Op enkele recentere luchtfoto's kon immers enige bouwactiviteit gezien worden. Er is echter geen zekerheid over welke impact deze werken op het bodemarchief hebben gehad.

De geplande werken zullen in deze zone voornamelijk tot een diepte van 90cm reiken. In een veel kleinere zone wordt lokaal tot 2,5m diep gegraven.

Figuur 23: Geplande werken in de noordelijke, kleinere zone

Deze controleboringen werden op dinsdag 8 juni uitgevoerd door Katrien Van Den Berghe (erkend archeoloog ADEDE). In totaal werden er 3 boringen geplaatst in samenhang met een intrusieve CTE detectie op die locaties. Er werd steeds tot ongeveer een diepte van 150cm onder het maaiveld geboord, wat dus zo'n 60cm dieper is dan de geplande werken op de meerderheid van het terrein.

Figuur 24: Het terrein bij plaatsen van de controleboringen

Figuur 25. Situering van controleboringen in het noordelijke, kleinere projectgebied

Bij boring 1 konden verstoorde bodemlagen opgetekend worden tot ongeveer 150cm onder het maaiveld:

- 0-70cm: Een donkerbruine zandige leem met steentjes en plantenwortels
- 70-130cm: Een bruine, zandige leem met grotere en kleinere stenen
- 130-150cm: Een lichtbruin, zandige leem met steentjes

Op de diepte van de geplande werken (90cm) zal er dus geen archeologisch niveau geraakt worden.

Figuur 26. Controleboring 1.

Bij boring 2 konden verstoorde bodemlagen opgetekend worden tot ongeveer 145cm onder het maaiveld:

- 0-45cm: Bruine, zandige leem met steentjes en plantenwortels
- 45-130cm: Donkerbruine zandige leem met grotere en kleinere steentjes
- 130-145cm: Blauw-grijze zandige leem met steentjes.

Op de diepte van de geplande werken (90cm) zal er dus geen archeologisch niveau geraakt worden.

Figuur 27. Controleboring 2.

Bij boring 3 konden verstoorde bodemlagen opgetekend worden tot ongeveer 150cm onder het maaiveld:

- 0-40cm: Een donkerbruine zandige leem met steentjes en plantenwortels
- 40-100cm: Een bruine, zandige leem met grotere en kleinere stenen
- 100-152cm: Een lichtbruin, zandige leem met steentjes

Op de diepte van de geplande werken (90cm) zal er dus geen archeologisch niveau geraakt worden.

Figuur 28: Controleboring 3

Door het aanleggen van controleboringen in dit noordelijk gelegen, kleinere projectgebied is duidelijk geworden dat er op de diepte van 90cm onder het maaiveld geen archeologisch niveau zal worden geraakt.

De geplande werken zullen enkel de Ap-horizonten roeren.

5 Besluit

Op basis van het beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het projectgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven teneinde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied is gelegen ten noorden van het Brabantse Plateau binnen de leemstreek. Mbt. Tot de oudste periodes lijkt het plangebied geen gunstige indicaties te geven als aantrekkingspool voor de mens. Het projectgebied ligt niet binnen een gradiëntzone en waterlopen zijn vrijwel afwezig. Bijkomend is de verwachting tot het aantreffen van een intacte bodem dermate laag gezien de recente bouwwerkzaamheden met de aanleg van het station en met de heraanleg van de omgeving in 2000-2003 waar het meest noordelijk gelegen plangebied duidelijk deel van uitmaakte. Omwille van deze redenen wordt een heel lage verwachting tot aantreffen van steentijdartefactensites naar voren geschoven.

Hoewel de metaaltijden in de ruime regio slechts beperkt vertegenwoordigd zijn, geldt dit niet voor de Romeinse periode. Hier zijn namelijk in de omgeving reeds veelvuldig vondsten van geattesteerd. De middeleeuwen zijn eveneens gekend in de regio. Het moet hierbij opgemerkt worden dat het plangebied zich ten noorden van Kortenbergh bevond, tussen Kortenbergh en Erps Kwerps. Voor deze periodes wordt een matige verwachting geponeerd.

Het historisch kaartmateriaal beschikbaar vanaf de 18^e eeuw schetst het plangebied binnen een landelijke omgeving met verspreide rurale bebouwing. Hoewel de Atlas der Buurtwegen en de Popp kaart bebouwing schetsen, is de kans reëel dat deze tijdens de bouwwerkzaamheden aan het begin van de 21^e eeuw reeds verstoord zijn.

Tijdens deze bouwwerkzaamheden is reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd in de vorm van een controle tijdens de werkzaamheden. Hierbij werd ter hoogte van het Stationsplein een bakstenen riolering aangetroffen, die niet nader gedateerd werd. Dit werd ontegensprekelijk aangetoond in de noordelijke zone.

Wat betreft de zuidelijke zone:

Tijdens de werkzaamheden in 2002 werd een “bakstenen riolering “ aangetroffen. Deze was zichtbaar tijdens de werkzaamheden en is bijgevolg reeds verstoord. Dit impliceert dat het archeologisch niveau eveneens geroerd is dmv. Deze werken. Daarnaast werd toen een dubbele 3 meter diepe riolering geplaatst.

Aangezien de geplande werkzaamheden een herinrichting betreffen en deze werken niet dieper zullen reiken dan de huidige werkzaamheden met uitzondering van de straatkolken die zullen aangesloten worden op de bestaande riolering, zal met andere woorden gewerkt worden binnen een zone die reeds sterk geroerd is sinds de 2^e helft van de 20^e eeuw. Omwille van deze redenen is ADEDE van mening dat de maximale kenniswinst voor dit projectgebied reeds bereikt is en adviseert zij geen verder onderzoek.

6 Bibliografie

Bommen op België. 1940-1945, 1948, Commissariaat Generaal voor de Passieve Luchtbescherming, s.l., p. 157; Braeken J., 1997, "Architectuur voor het luchtruim. Bouwen aan een nationale luchthaven", Monumenten en Landschappen 16/3 (1997), p. 36; Verstraeten H., 2001, "Melsbroek tijdens de Tweede Wereldoorlog", Dakota 15 Wing News 14 (maart 2001), p. 11; Kennes H., 2014, "Luchthaven Brussel Nationaal"

Heirbaut, E., 2020, Vooronderzoek Kortenbergh Engelenberg, Halle-Zoersel

Hoorne, J., J. Bastiaens; G. De Mulder; K. Deforce; A. Eryvynck; A. Lentacker en K. Sturtewagen, 2009, Archeologisch noodonderzoek te Erps-Kwerps-Villershof (Kortenbergh, prov. Vlaams Brabant). Nederzettingssporen uit de IJzertijd, de vroege en volle Middeleeuwen; in: Relicta 4: 23-79.

Praet, M., 2017, ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE BROUWERIJSTRAAT 49-59 TE KORTENBERGH, Gent

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000), Gent.

Vannoppen H., "Kortenbergh in W.O. I", Zoeklicht (november 2005), De Grote Oorlog in het klein. Met ons gaat alles goed, Werkgroep Hertogdom Brabant, s.l.

Yperman, W., 2017, Vooronderzoek Kortenbergh – Fietssnelweg, Tienen

CadGIS 2021: Kadasterkaarten

Centrale Archeologische Inventaris

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2021: Topografische kaarten

<https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris bouwkundige Erfgoed

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online],. www.ngi.be

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 18 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 19 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 21 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 22 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 23 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 24 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 25 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 26 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 27 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 28 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.	- 30 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 31 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 32 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 33 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 34 -
Figuur 16. De stationsomgeving van Kortenbergh op een historische luchtfoto van 16 september 1943.	- 36 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 37 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 38 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.	- 39 -
Figuur 20. Detailfoto van het kleinere deelgebied, luchtfoto 2000-2003.	- 40 -
Figuur 21. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.	- 41 -
Figuur 22. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 45 -
Figuur 23: Geplande werken in de noordelijke, kleinere zone.	- 46 -
Figuur 24: Het terrein bij plaatsen van de controleboringen.	- 47 -
Figuur 25. Situering van controleboringen in het noordelijke, kleinere projectgebied.	- 47 -
Figuur 26. Controleboring 1.	- 48 -
Figuur 27. Controleboring 2.	- 48 -
Figuur 28: Controleboring 3.	- 49 -